ORTODOKSİA

Her ay neşr olunan

AHLAKÎ VE DİNİ RESALE

Müdir Mes'ul : Meletios Lukakis

-Mahal idare: Fener Rum Patrikhanesi

Ἔτος Δ΄ 30 Ἰουνίου 1929 Τεῦχος 42ον

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΗΘΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
† Ο ΧΡΙΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ
Καθηγητὴς Ἰ. Θεολογ. Σχολῆς Χάλκης

ΠΡΟΦΗΤΕΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΦΗΤΑΙ ΕΝ ΤΗι ΚΑΙΝΗι ΔΙΑΘΗΚΗι

Εἶναι εὐεξήγητον ὅτι παρὰ τοῖς μὴ εἰδικοῖς ἐπεκράτησε καὶ ἐπικρατεῖ ἰδέα πλημμελὴς περὶ ***προφητείας*** καὶ ***προφητῶν,*** ὡσεὶ καὶ κατ' αὐτὰς τὰς Ἁγίας Γραφὰς προφητεία κατ' οὐσίαν δὲν ἦτό τι ἄλλο εἰμὴ ἁπλῆ γνῶσις καὶ πρόγνωσις τοῦ ἄλλως ἀγνώστου καὶ ἀδιαγνώστου, καὶ αὕτη καθ' ὁμοιότητα πάσης ἄλλης ἐκτάκτου φύσεως ἐνεργείας ὀφειλομένη εἰς ἰδιαιτέραν θείαν ἐπενέργειαν καὶ ἰδιάζουσα εἰς πάντα ἄνθρωπον τοῦ Θεοῦ, τιμώμενον ὡς προφήτην καὶ κατά γε τοῦτο, κατὰ τὸ προγινώσκειν καὶ προλέγειν ἀντιστοιχοῦντα πρὸς ὅ,τι παρὰ τοῖς Ἐθνικοῖς ἦτο ὁ ***μάντις*** καὶ ὁ ***χρησμῳδὸς*** ἢ ***χρησμολόγος.*** Ἐν ἄλλῃ πραγματείᾳ, ἐν τῇ ***Εἰσαγωγῇ εἰς τὴν Π. Διαθήκην,*** καὶ ἰδίᾳ ἐν τῷ κεφαλαίῳ αὐτῆς περὶ τῶν ***προφητικῶν βιβλίων,*** ἐξηγήσας ὁποῖόν τι ἦτο κατὰ τὸ κύριον καὶ οὐσιω-

δες τὸ ὑπούργημα καὶ ἔργον τοῦ προφήτου παρὰ τῷ παλαιῷ Ἰσραὴλ αὐτό τε καθ' ἑαυτὸ καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὴν προαναγγελίαν καὶ προπαρασκευὴν τῆς ἐν τῷ Χριστῷ ἢ τῷ Μεσσίᾳ βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων, θὰ ἐξετάσω ἐνταῦθα πῶς ἐκληπτέα ἡ ἔννοια τοῦ ***προφήτου*** καὶ τῆς ***προφητείας ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ, ὁσάκις*** βεβαίως ὁ λόγος ἐν αὐτῇ περὶ ἄλλου τινὸς ἢ περὶ ὡρισμένων προφητῶν ἢ προφητικῶν ῥήσεων ἀπὸ τῆς Π. Διαθήκης, ὡς κατὰ παραπομπὴν ἢ ἐπιμαρτυρίαν προσαγομένων ἀπ' ἐκείνης, πρᾶγμα οὕτω σύνηθες καὶ πολύχρηστον εἰς ὅλα τὰ βιβλία τῆς Κ. Διαθήκης, καὶ εἰς αὐτὴν ἔτι τὴν Ἀποκάλυψιν (10, 7), ὥστε νὰ ἦτο ματαιοσχολία ἡ παράθεσις καὶ ὀλίγων σχετικῶν χωρίων.

Παρὰ τὴν συνήθη καὶ εἰδικὴν ταύτην χρῆσιν ἀπαντῶσι καὶ παραδείγματα τῆς ἐπὶ τὸ γενικώτερον καὶ δημωδέστερον ἐκδοχῆς τοῦ ἔργου τοῦ προφήτου ὡς ***ἀνθρώπου τοῦ Θεοῦ,*** ὡς ἀποστολὴν ἔχοντος παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀφιερωμένου τῇ ὑπηρεσίᾳ αὐτοῦ, καὶ τὴν στενὴν ταύτην πρὸς τὸν Θεὸν σχέσιν ἐπιβεβαιοῦντος δι' ὧν ἐν ὀνόματι καὶ τῇ δυνάμει αὐτοῦ ἐπιτελεῖ ἐκτάκτων καὶ θαυμασίων ἔργων, ἄλλων τε καὶ ***ἀποκαλυπτικοῦ*** καὶ τῶν μελλόντων ***προρρητικοῦ*** χαρακτῆρος, Ματ. 7, 22. 10, 41. 13, 57. 23, 34. 26, 68. Μαρκ. 6, 4. 14, 65. Λουκ. 4, 24. 7, 16. 39. 11, 49. 22, 64. 24, 19. Ἰωάν. 4, 19. 44. 7, 52. Οὕτω καὶ Ἀποκαλ. 1, 3. 10, 11. 11, 3. 6. 18. 16, 6. 18, 24. 19, 10. 22, 4-10. 18. Ὡς κατὰ προσαρμογὴν ἐξηγητέος ὁ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου γινόμενος χαρακτηρισμὸς ὡς ***προφήτου*** τοῦ περιφήμου Κρητὸς μάντεως καὶ σοφοῦ καὶ ποιητοῦ ***Ἐπιμενίδου***, πάντως διὰ τὴν καὶ παρὰ τοῖς Ἐθνικοῖς ἐπικρατοῦσαν γνώμην περὶ τῆς θεοφιλίας καὶ θεοπνευστίας τῶν οὕτως ἐξεχόντων προσώπων, Τιτ. 1, 12.

Ὁμοίως ἐξηγητέος καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς ὡς ***ψευδοπροφητῶν*** οὐ μόνον τῶν παρὰ τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ ψευδῶς ἀντιποιουμένων τοῦ ὀνόματος καὶ ἀξιώματος τῶν γνησίων καὶ ἀληθινῶν προφητῶν τοῦ Ὑψίστου (Ματθ. 7, 15. 24, 11. 24. Μαρ.

13, 22. Λουκ. 6, 26. Πραξ. 13, 6. 1 Ἰωάν. 4, 1. 2 Πέτρ. 2,1., ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ψευδοσόφων καὶ ψευδομάντεων, ὅσοι παρὰ τοῖς Ἐθνικοῖς, καὶ ἰδίως ἐν τῷ ***Ρωμαϊκῷ κράτει*** ἀντεποιοῦντο ἢ καὶ ἀπήλαυον ἀναλόγου ἀξιώματος παρὰ τῷ ***θηρίῳ*** τῆς Ἀποκαλύψεως (11, 7 καὶ κεφαλ. 13-17), τῷ προφανῶς συμβολίζοντι τὸ τότε ***ἀντιχριστιανικὸν Ρωμαϊκὸν καθεστώς,*** ὥς τε ***πολιτικὴν*** καὶ ὡς ***προσωπικὴν*** ἢ ***αὐτοκρατορικὴν*** κυβέρνησιν (Ἀποκ. 16, 13. 19, 20. 20, 10), κατὰ τὴν πιθανωτάτην τῶν ἐξηγήσεων τοῦ γνωστοῦ συμβολικοῦ ἀριθμοῦ χξστ´ =666 (Ἀποκ. 13, 18).

Ὅλως διάφορος καὶ ἰδίας προσοχῆς ἀξία εἶναι ἡ καὶ ἀνέκαθεν ἐφελκύσασα τὴν προσοχὴν τῶν ἑρμηνευτῶν, ἡ ἐκδοχὴ τῆς ***προφητείας*** καὶ τοῦ ***προφήτου*** ὡς ἰδίου τινὸς ***ἀξιώματος*** καὶ ***ὑπουργήματος*** καὶ ἅμα ***χαρίσματος*** ἄνωθεν παρά τε τὸ ***ἀποστολικὸν*** καὶ τὸ τοῦ ***εὐαγγελιστοῦ,*** καὶ αὐτὸ ἔτι τὸ τοῦ ***ποιμένος*** καὶ τὸ τοῦ ***διδασκάλου,*** ὡς λέγεται μὲν ρητῶς ἐν Ἐφ. 4, 11, συνάγεται δὲ καὶ ἄλλως ἀλλαχόθεν Ἐφ. 2, 20. 3, 5. Πραξ. 11, 29. 15, 32. 19, 6. 21, 8-10. Ρωμ. 12, 6-8. 1 Κορ. 12, 10. 28-29. 13,2.8. 14, 3-6. 22. 29. 31-32. 37-38. 1 Θεσ. 5, 20. Ἀποκ. 18, 20.

Καθὼς δὲ ὁ προφήτης τῆς Π. Διαθήκης ***ἠδύνατο*** μὲν καὶ νὰ προβλέπῃ καὶ προλέγῃ τὰ ἐσόμενα, τοῦτο ὅμως δὲν ἦτο οὔτε τὸ κύριον αὐτοῦ ἔργον οὔτε ἐλογίζετο πάντοτε ὡς γνώρισμα τοῦ ἀληθινοῦ προφήτου τοῦ Ὑψίστου, τοιουτοτρόπως καὶ ὁ προφήτης τῆς Καινῆς Διαθήκης ἠδύνατο μὲν ἐπίσης νὰ ἔχῃ τὸ χάρισμα τῆς προγνώσεως καὶ προρρήσεως τῶν μελλόντων, οἷος ἦτο ὁ Ἄγαβος (Πραξ. 11, 29. 21, 11), [*] πλὴν τὸ εἰδικὸν αὐτοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπούργημα ἦτο, ὡς προείρηται, διάφορον μὲν παρὰ τὸ τοῦ ***ἀποστόλου***, καὶ τὸ

---

[*] Ἴσως νοητέον ὅτι τοιοῦτόν τι συνέβη κατὰ τὴν χειροτονίαν τοῦ Τιμοθέου (1 Τιμ. 1, 18, 4, 14) περὶ τῆς μελλούσης αὐτοῦ εὐδοκιμήσεως ἐν τῷ ὑπουργήματι, εἰς ὃ προεχειρίζετο.

τοῦ **εὐαγγελιστοῦ,** καὶ τὸ τοῦ **ποιμένος** ἢ **προϊσταμένου** (Ρωμ. 12, 8) ἢ **ἐπισκόπου,** καὶ παρ' αὐτὸ ἔτι τὸ τοῦ **διδασκάλου** ἢ **διδάσκοντος** ἢ ἔχοντος τὸ ἔργον τῆς **διδασκαλίας** ἢ **διδαχῆς** (Ρωμ. 12, 7. 1 Κορ. 14, 6. 26), ὡς θὰ ἐλέγομεν ἡμεῖς σήμερον **ἱεροκήρυκος,** ἀλλ' ὄχι καὶ πάντη ἄσχετον πρὸς τὸ τελευταῖον (1 Τιμ. 4, 13. Ἑβρ. 12, 5) ὡς ἔργον **παρακλήσεως,** ὡς συνιστάμενον εἰς τὸ **παρακαλεῖν,** τ. ἔ. ἀποτείνειν ἑκάστοτε λόγους **παραινετικοὺς** ἢ **προτρεπτικοὺς** ἢ **παραμυθητικοὺς** πρὸς οἰκοδομὴν (1 Κορ. 14, 3-6. 12. 17. 22–26. 29. Πραξ. 15, 31. Ρωμ. 12, 6-8), ἐν ᾗ σημασίᾳ καὶ ὁ **Βαρνάβας** ἐλέγετο κατὰ λέξιν (=bar-naba)=**υἱὸς παρακλήσεως** (Πραξ. 4, 36) ὡς προέχων καὶ διαπρέπων εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῶν οἰκοδομητικῶν ὁμιλιῶν, καθὰ λέγεται ἐν Πραξ. 11. 23-24) «καὶ παρεκάλει πάντας τῇ προθέσει τῆς καρδίας προσμένειν τῷ Κυρίῳ, ὅτι ἦν ἀνὴρ **ἀγαθὸς** (=**διακεκριμένος)** καὶ πλήρης πνεύματος Ἁγίου καὶ πίστεως». Ἄμοιροι ἐμπνεύσεως δὲν ἦσαν βεβαίως οὐδὲ οἱ λόγοι οὗτοι, ὅπως καὶ αἱ ἐν προλαβόντι φύλλῳ ἐξετασθεῖσαι **ὑμνολογίαι** ἢ **ὑμνῳδίαι τῶν γλώσσαις λαλούντων,** πλὴν διεκρίνοντο τούτων ὡς ἧττον ἐνθουσιώδεις καὶ μετὰ νηφούσης διανοίας ἐκφερόμενοι.

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΠΕΡΙΚΟΠΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗΝ ΤΗΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΣ

«Καὶ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς ἦσαν ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτό. καὶ ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας, καὶ ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν οἶκον οὗ ἦσαν καθήμενοι· καὶ ὤφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρός, ἐκάθισέ τε ἐφ' ἕνα ἕκαστον αὐτῶν, καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες Πνεύματος Ἁγίου, καὶ ἤρξαντο λαλεῖν ἑτέραις γλώσσαις καθὼς τὸ Πνεῦμα ἐδίδου αὐτοῖς ἀποφθέγγεσθαι. Ἦσαν δὲ ἐν Ἱερουσαλὴμ κατοικοῦντες Ἰουδαῖοι, ἄνδρες εὐλαβεῖς ἀπὸ παντὸς ἔθνους τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανόν· γενομένης δὲ τῆς φωνῆς ταύτης συνῆλθε τὸ πλῆθος καὶ συνεχύθη, ὅτι ἤκουον εἷς ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ λαλούντων αὐτῶν. ἐξίσταντο δὲ πάντες καὶ ἐθαύμαζον λέγοντες πρὸς ἀλλήλους· οὐκ ἰδοὺ πάντες οὗτοί εἰσιν οἱ λαλοῦντες Γαλιλαῖοι; καὶ πῶς ἡμεῖς ἀκούομεν ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ ἡμῶν ἐν ᾗ ἐγεννήθημεν, Πάρθοι καὶ Μῆδοι καὶ Ἐλαμῖται, καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν Μεσοποταμίαν, Ἰουδαίαν τε καὶ Καππαδοκίαν, Πόντον καὶ τὴν Ἀσίαν, Φρυγίαν τε καὶ Παμφυλίαν, Αἴγυπτον καὶ τὰ μέρη τῆς Λιβύης τῆς κατὰ Κυρήνην, καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες Ρωμαῖοι, Ἰουδαῖοί τε καὶ προσήλυτοι, Κρῆτες καὶ Ἄραβες, ἀκούομεν λαλούντων αὐτῶν ταῖς ἡμετέραις γλώσσαις τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ»; *[Πράξ. κεφ. β' 1—11]*

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΑΓΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

[Συνέχεια ἐκ τῆς σελίδος 164].

Στ. 4.5. Διὰ τῶν στίχων 3.5 καίτοι μὴ συντακτικῶς, ἀλλὰ κατ' ἔννοιαν παρεμπιπτόντως κειμένων, ἐπανέρχεται ὁ λόγος εἰς τὴν ἐν τῷ 1ῳ στίχῳ διατυπωθεῖσαν αἴτησιν τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὸν Πατέρα, ὅπως δοξάσῃ Αὐτόν, μετὰ τῆς διαφορᾶς, ὅτι ἐνταῦθα προσδιορίζεται ἀκριβέστερον ἡ αἰτουμένη δόξα **(τῇ δόξῃ, ᾗ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί),** ὡς λόγος δὲ τῆς αἰτήσεως τῆς δόξης προβάλλεται ἡ συντέλεσις ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ ἐπὶ τῆς γῆς τοῦ ἀνατεθέντος Αὐτῷ ἔργου **(τὸ ἔργον ἐτελείωσα ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω),** καθ' ὃν χρόνον ἐν τῷ 1ῳ στίχῳ αἰτεῖται τὴν ἐν λόγῳ δόξαν ὁ Ἰησοῦς, ἵνα οὕτω δοξάσῃ τὸν Πατέρα. Ἀλλ' εὔδηλον, ὅτι ἡ ἔννοια εἶνε κατ' οὐσίαν ἡ αὐτή, διότι ὁ Ἰησοῦς αἰτεῖται καὶ ἐνταῦθα τὴν ἀνάληψιν τῆς ἣν προαιωνίως ἐκέκτητο παρὰ τῷ Πατρὶ δόξης, τὴν διὰ τοῦ πάθους δηλ. καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐπάνοδον εἰς τοὺς πατρικοὺς κόλπους, ὅπως οὐρανόθεν ἤδη διὰ τῆς καταπέμψεως τοῦ Παρακλήτου συντελέσῃ τὸ ἀρξάμενον ἤδη ἐπὶ γῆς σωτηριῶδες ἔργον Αὐτοῦ, τὸ τὴν Ἑαυτοῦ, οὕτω δ' ἅμα καὶ τὴν τοῦ Πατρός, δόξαν συνεπαγόμενον. **Ἐγὼ σὲ ἐδόξασα.** Τὴν ἔννοιαν ταύτην, ὡς καὶ τὴν τοῦ **καὶ νῦν δόξασόν με,** καίτοι ὑπὸ τύπον πεποιθήσεως ὡς πρὸς τὸ ἀσφαλῶς συμβησόμενον, ἐξέφρασεν ὁ Ἰησοῦς καταρχόμενος τῶν πρὸς τοὺς Ἀποστόλους τελευταίων λόγων Αὐτοῦ (ΙΓ' 31. 32). **Ἐπὶ τῆς γῆς.** Κατὰ τὴν μετὰ τῶν ἀνθρώπων ἀναστροφὴν Αὐτοῦ διδάσκων καὶ θαυματουργῶν, τὴν ἐν Ἑαυτῷ περὶ Θεοῦ ἀληθῆ γνῶσιν ἀποκαλύπτων (στ. 6. 26), καὶ καταβάλλων οὕτω τὸν θεμέλιον τῆς παροχῆς τῆς αἰωνίου ζωῆς. «Καλῶς εἶπεν **ἐπὶ τῆς γῆς,** ἐν γὰρ τῷ οὐρανῷ δεδόξαστο, ἔν τε τῇ φύσει τὴν δόξαν ἔχων καὶ παρὰ τῶν ἀγγέλων προσκυνούμενος». Χρυσ. Ὁμ. Ζιγ. καὶ Θεοφ. ἐπισυνάπτων. «**Ἐδόξασα,** φησίν, **ἐπὶ τῆς γῆς** θεογνωσίαν ἐγκατασπείρας». **Τὸ ἔργον ἐτελείωσα, ὃ δέδωκάς μοι, ἵνα ποιήσω.** Καθ' ὅσον ἀφεώρα τὴν ἐπὶ γῆς ἐνέργειαν Αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς ἦτο ἐν τῷ περατοῦν τὸ ἀνατεθὲν Αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Πατρὸς ἔργον. Ὁ ἱ. Χρυσ. ἑρμηνεύει· «**Ἐτελείωσα.** Ἢ ὅτι τὸ ἀπ' Ἐμαυτοῦ ἐποίησα· ἢ ὅτι τὸ ἐσόμενον ὡς ἤδη γεγενημένον, ἢ ὃ μάλιστα πάντων ἔστιν εἰ-

πεῖν, ὅτι τὸ πᾶν ἦν ἤδη γεγενημένον, τῷ τὴν ῥίζαν τῶν ἀγαθῶν καταβεβλῆσθαι, ἢ πάντως ἐξ ἀνάγκης ἔμελλον ἕψεσθαι καὶ οἱ καρποί, καὶ τῷ τοῖς μέλλουσι μετὰ ταῦτα γίνεσθαι Αὐτὸν παρεῖναι καὶ συνεφάπτεσθαι». Πρβλ. Θεοφ. καὶ Ζιγ. Ὡς ἐν τῷ συντελεσθέντι ἐγκλειόμενον καὶ τὸ ἀπολειπόμενον ἔργον τοῦ Ἰησοῦ ἐκδέχονται καὶ τῶν νεωτέρων Ἐξηγηταί τινές. **Τῇ δόξῃ, ᾗ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί.** Ὁ λόγος περὶ τῆς προσιδιαζούσης τῇ θείᾳ φύσει τοῦ Ἰησοῦ θείας μεγαλειότητος, τῆς διὰ τῆς σαρκὸς συγκεκαλυμμένως μόνον καὶ δὴ καὶ τοῖς δυναμένοις μόνον ἰδεῖν αὐτὴν ἐκφαινομένης. Πρβλ. Α΄ 14. Ὁ ἱ. Χρυσ. σημειοῦται· «Καὶ ποῦ ἡ δόξα ἐκείνη; Ἔστω μὲν γὰρ παρ᾽ ἀνθρώποις εἰκότως ἄδοξος ἦν διὰ τὸ περικείμενον ἔνδυμα, πῶς καὶ παρὰ Θεῷ δοξασθῆναι ζητεῖ; Περὶ τῆς οἰκονομίας ὁ λόγος· ἐπεὶ οὔπω δεδόξαστο τῆς σαρκὸς ἡ φύσις, οὔτε ἀφθαρσίας ἀπολαύσασα, οὔτε τοῦ θρόνου κοινωνήσασα τοῦ βασιλικοῦ«. Ὁμ. Θεοφ. καὶ Ζιγ. σημειούμενος· «Δόξασόν με τὸν ἄνθρωπον παρὰ Σεαυτῷ τῆς παρὰ Σοὶ βασιλικῆς καθέδρας ἀξιώσας». **Πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί.** Δήλη ἡ προαιώνιος παρὰ τῷ Πατρὶ ὕπαρξις τοῦ Ἰησοῦ ὡς Θεοῦ Λόγου. Πρβλ. Α΄ 1.18 κλπ.

Στίχ. 6. Διασαφηνίζεται ἡ ἔννοια, ἡ διὰ τοῦ **ἐγὼ σὲ ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς** καὶ τοῦ **τὸ ἔργον ἐτελείωσα** ἐκφραζομένη. Τὸ ἤδη τελειωθὲν ἔργον τοῦ Ἰησοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, τὸ τὴν δόξαν τοῦ Οὐρανίου Πατρὸς συνεπαγαγόν, ἦτο ἡ φανέρωσις τοῦ ὀνόματος Αὐτοῦ τοῖς ἀνθρώποις, ἄλλαις λέξεσιν, ἡ ἐν σχέσει πρὸς τὴν φυσικὴν καὶ τὴν ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ ἀποκαλυφθεῖσαν τελειοτέρα φανέρωσις τοῖς ἀνθρώποις τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ θελήματος Αὐτοῦ, καὶ δὴ καὶ τοῦ Θεοῦ Πατρός, θέλοντος καὶ κατεργαζομένου ἐν Χριστῷ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλ᾽ ἡ ἐν λόγῳ διὰ τοῦ Ἰησοῦ γενομένη ἀποκάλυψις παρὰ πάντα τὸν καθολικὸν αὐτῆς προορισμὸν περιωρίσθη ἀναγκαίως (καὶ ἑκάστοτε περιορίζεται) εἰς ὡρισμένον κύκλον ἀνθρώπων, οὓς χαρακτηρίζει ὁ Ἰησοῦς ὡς ἐκ τῆς ἁμαρτωλοῦ καὶ ἀντιθέτου πλειονότητος **(ἐκ τοῦ κόσμου)** ἀποσπασθέντας (πρβλ. ΙΕ΄ 19) δωρεᾶς δίκην Αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Πατρὸς ἐκχωρηθέντας, καὶ περαιτέρω ὡς αὐτὸ τοῦτο ἀνήκοντας τῷ Θεῷ Πατρὶ καὶ δοθέντας τῷ Ἰησοῦ, ὅθεν δὴ καὶ τηρήσαντας τὸν λόγον Αὐτοῦ (τοῦ Πατρὸς), ὅπερ οὐδὲν ἄλλο κατ᾽ οὐσίαν σημαίνει ἢ τὴν ὑπ᾽ αὐτῶν ἀναγνώρισιν τῆς ἐν Χριστῷ ἀποκαλύψεως Αὐτοῦ καὶ τοῦ θελήματος Αὐτοῦ. Διὰ τὴν πυκνὰ παρὰ τῷ ἱ. Εὐαγγ. ἐπανερχομένην ἔννοιαν τῆς ἀναγκαιότητος τῆς συνεργείας τοῦ Πατρὸς πρὸς ἐπιστροφὴν εἰς Χριστὸν καὶ σωτηρίαν, ὡς καὶ ὡρισμένης τινὸς ἠθικῆς ἰδίᾳ προδιαθέσεως τοῦ ἀνθρώπου πρβλ. Γ΄ 21. ΣΤ΄ 37. 44. κ. ἑ. Ζ΄ 17. Η΄ 47. Ι΄ 3. 4. 16. 26-29. ΙΑ΄ 52. **Τὸν λόγον σου τετηρήκασι.** Πρβλ. ΙΔ΄ 24. «**Ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα**

τοῖς ἀνθρώποις. Εἰπών, ὅτι **Ἐτελείωσά σου τὸ ἔργον** ἐπεξηγεῖται πάλιν αὐτὸ λέγων ποῖον ἔργον. Καὶ μὴν δῆλον ἦν τὸ ὄνομα Ἰουδαίοις καὶ οὐδὲ τούτοις πᾶσι· νυνὶ δὲ περὶ τῶν Ἐθνικῶν φησι. Καὶ οὐ τοῦτο μόνον δηλοῖ, ἀλλ᾽ ὅτι καὶ Πατέρα Αὐτὸν ἔγνωσαν. Οὐκ ἔστι δὲ ὅμοιον μαθεῖν, ὅτι δημιουργός ἐστι καὶ ὅτι Υἱὸν ἔχει. Ἐφανέρωσε δὲ Αὐτοῦ τὸ ὄνομα καὶ διὰ λόγων καὶ διὰ πραγμάτων». Χρυσ. **Οὓς ἔδωκάς μοι.** «Καὶ μὴν Αὐτός φησιν ὁδὸν εἶναι Ἑαυτόν. Ὅθεν δῆλον ὅτι δύο ἐνταῦθα κατασκευάζει διὰ τῶν εἰρημένων, ὅτι τε οὐκ ἐναντίος τῷ Πατρί, καὶ ὅτι βούλημα Αὐτοῦ τὸ πιστεῦσαι τῷ Υἱῷ». Χρυσ. **Καὶ τὸν λόγον σου τετηρήκασι.** «Πῶς τὸν λόγον σου ἐτήρησαν ; Τῷ ἐμοὶ πιστεῦσαι καὶ μὴ προσέχειν τοῖς Ἰουδαίοις». Χρυσ. Ὁμ. ἐν πᾶσι Θεοφ. καὶ Ζιγ.

Στίχ. 7. Τὸ ἐπακολούθημα τοῦ **τὸν λόγον σου τετηρήκασι** (στ. 6). Οἱ διὰ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸ ἀγαθὸν καθόλου κλίσιν καὶ ἔφεσιν αὐτῶν ὡς τῷ Θεῷ ἀνήκοντες (ὡς ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς ἐπιρροῆς Αὐτοῦ διατελοῦντες) χαρακτηριζόμενοι (στ. 6), διὰ τῆς ἀποδοχῆς τοῦ διὰ τοῦ Ἰησοῦ γενομένου αὐτοῖς λόγου τοῦ Θεοῦ **(τὸν λόγον σου τετηρήκασι)** ἐξίκοντο εἰς τὴν ἀσφαλῆ καὶ μόνιμον γνῶσιν (ὁ παρακείμενος), ὅτι πᾶν ὅ,τι ἐν λόγοις καὶ ἔργοις ἐπεδείκνυεν ὁ Ἰησοῦς, ὅπερ δὲ ἐπανειλημμένως (πρβλ. Δ΄ 34-37 Ε΄ 36) Οὗτος ὡς παρὰ τοῦ Πατρὸς Αὐτῷ δεδομένον διακηρύττει, ἀπέρρεεν ἐκ τοῦ Θεοῦ, τουθ᾽ ὅπερ διεπίστου τὴν ἐξαιρετικὴν πρὸς τὸν Θεὸν Πατέρα σχέσιν τοῦ Ἰησοῦ, καὶ τὴν ἐν Αὐτῷ ἀποκάλυψιν Ἐκείνου. Ὁ Θεοφ. (καὶ ὁ ἱ. Χρυσ., καίπερ οὐχὶ σαφῶς) ἀποκρούων ὡς πλημμελῆ τὴν ἀνάγνωσιν **ἔγνωκα** (ὁ Ἰησοῦς) ἀντὶ τοῦ **ἔγνωκαν** (οἱ μαθηταὶ) ἐπιφέρει. «Νῦν ἔγνωσαν οἱ μαθηταί μου φησί, ὅτι οὐδὲν ἴδιον ἔχω, οὐδὲ ἀλλότριός σου εἰμί, ἀλλὰ πάντα ὅσα δέδωκάς μοι, οὐχ ὡς κτίσματι χαριζόμενός μοι δέδωκας, οὐ γὰρ ἐπίκτητά μοι ταῦτά εἰσιν, ἀλλὰ παρὰ σοῦ ἐστι, τ. ἔ. φυσικῶς μοι διαφέροντα καὶ ἁρμόζοντά μοι ὡς Υἱῷ καὶ ἐξουσιαστῇ τῶν πατρικῶν».

Στίχ. 8. Αἰτιολογία καὶ διασάφησις τῶν τοῦ 7ου στίχου. Ὁ λόγος δι᾽ ὃν οἱ γενόμενοι ὀπαδοὶ τοῦ Ἰησοῦ (καὶ δὴ οἱ Ἀπόστολοι) ἐγνώρισαν, ὅτι πάντα ὅσα δέδωκεν Αὐτῷ ὁ Πατὴρ ἀπέρρεον πράγματι παρ᾽ Ἐκείνου (τοῦ Πατρὸς), ἦτο, ὅτι ὁ Ἰησοῦς μετέδωκεν αὐτοῖς πάντας τοὺς λόγους, οὓς εἶχε παρὰ τοῦ Πατρός, οὗτοι δὲ ἀπεδέξαντο αὐτούς, οὕτως ὥστε νὰ καταλήξωσιν εἰς τὴν ἀσφαλῆ καὶ βεβαίαν γνῶσιν περὶ τῆς θείας ἀρχῆς τοῦ Ἰησοῦ, καὶ τῆς παρὰ τοῦ Πατρὸς ἀποστολῆς Αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον. Καὶ τὰ ἔργα τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ κατὰ μείζονα λόγον οἱ λόγοι ἀποδεκτοὶ μετὰ πίστεως γενόμενοι, ἅτε διασαφηνίζοντες καὶ τὸν χαρακτῆρα τῶν ἔργων αὐτῶν, ἦσαν ἐπιτήδειοι, ὅπως παράσχωσι τὴν προσήκουσαν

περὶ τοῦ Ἰησοῦ ἔννοιαν. Πρβλ. ΙΣΤ΄ 30, τὴν ὁμολογίαν τῶν Ἀποστόλων περὶ τῆς ἐκ Θεοῦ προελεύσεως τοῦ Ἰησοῦ. **Ἔγνωσαν, ἐπίστευσαν.** Ἐνταῦθα (πρβλ. ΣΤ΄ 69) τῇ (βαθυτέρᾳ) γνώσει ἐπακολουθεῖ ἡ πίστις (πρβλ. Α΄ Ἰω. Δ΄ 16), ἐκτὸς ἂν ὑποτεθῇ, ὅτι αἱ φράσεις **παρὰ σοῦ ἐξῆλθον** καὶ **σύ με ἀπέστειλας** δὲν κεῖνται ἐκ παραλλήλου, ἐφ' ᾧ ἀξιοσημείωτον, ὅτι περαιτέρω (στ. 25) ὁ Ἰησοῦς λέγει περὶ τῶν Ἀποστόλων **καὶ οὗτοι ἔγνωσαν, ὅτι σύ με ἀπέστειλας,** διατυπῶν κατὰ τὸ ΣΤ΄ 69 τὸ δεύτερον στάδιον τῆς εἰς τὴν θείαν Αὐτοῦ ἀποστολὴν πίστεως τῶν Ἀποστόλων. «Ἔγνωσαν, ὅτι πάντα, ὅσα ἂν διδάξω, σά ἐστι καὶ διδάγματα καὶ δόγματα. Καὶ πόθεν ἔμαθον; Ἀπὸ τῶν ρημάτων τῶν ἐμῶν· οὕτω γὰρ καὶ ἐδίδασκον. Καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ παρὰ σοῦ ἐξῆλθον· τοῦτο γὰρ διὰ παντὸς ἐσπούδασε κατασκευάσαι Εὐαγγελίου». Χρυσ. Ὁμ. Θεοφ. καὶ Ζιγ.

Στίχ. 9. Χαρακτηρίσας τοὺς πρώτους μαθητὰς Αὐτοῦ καὶ Ἀποστόλους (στ. 6-8), τοὺς τὴν πρώτην χριστιανικὴν κοινωνίαν ἀποτελέσαντας, ἐπὶ τῷ ἐπικειμένῳ ἀπ' αὐτῶν χωρισμῷ ποιεῖται αἴτησιν ὑπὲρ αὐτῶν πρὸς τὸν Πατέρα, δικαιολογῶν αὐτὴν διά τε τῆς πρὸς Αὐτὸν καὶ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν Πατέρα ἰδιαιτέρας σχέσεως αὐτῶν καὶ κοινωνίας. Καὶ τὴν μὲν πρὸς Αὐτὸν σχέσιν τῶν Ἀποστόλων παρέχων ὁ Ἰησοῦς νὰ νοηθῇ διὰ τοῦ μετ' ἐμφάσεως προτασσομένου **ἐγὼ** διατυπώνει συμφανέστερον διὰ τοῦ **οὓς δέδωκάς μοι,** τὴν δὲ πρὸς τὸν Πατέρα διὰ τῆς φράσεως **σοί εἰσι,** δηλούσης, ὅτι καίπερ προσελκυσθέντες διὰ τῆς πίστεως εἰς τὸν Χριστόν, δὲν ἀπέστησαν τοῦ Πατρός, ᾧ τέως ἀνῆκον (στ. 6 **σοί ἦσαν),** ἀλλ' ἐξακολουθοῦσιν ἀνήκοντες Αὐτῷ, καὶ δὴ εἴπέρ ποτε καὶ ἄλλοτε, διὰ τῆς μετὰ τοῦ Υἱοῦ κοινωνίας καὶ ἐν Αὐτῷ. Τοιοῦτοι ὄντες οἱ Ἀπόστολοι καὶ ἐπὶ τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ ἔργου τοῦ Ἰησοῦ ἤδη καλούμενοι, εὔδηλον, ὅτι θὰ καθίσταντο τό γε νῦν ἔχον τὸ ἄμεσον, ἀλλὰ καὶ καθόλου τὸ κατ' ἐξαιρετικὸν τρόπον ἀντικείμενον τῶν πρὸς τὸν Πατέρα αἰτήσεων τοῦ Ἰησοῦ, οὗ ἡ ἀγάπη ὡς εἰκὸς καὶ αἱ πρὸς τὸν Οὐράνιον Πατέρα αἰτήσεις οὐδαμῶς ἐν τῷ στενῷ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν πιστῶν καθόλου κύκλῳ νὰ περιορισθῶσι δυνατὸν ἦτο (πρβλ. στ. 21). Ὁ ἱ. Χρυσ. σημειοῦται· «Δι' οὐδὲν ἕτερον ἡ εὐχὴ γίνεται, ἀλλ' ἵνα μάθωσι τὴν ἀγάπην, ἣν ἔχει πρὸς αὐτούς». Ὁμ. Θεοφ. Ὁ δὲ Ζιγ. «Ὑπὲρ αὐτῶν παρακαλῶ σε ὡς ἄνθρωπος, **οὐ περὶ τοῦ κόσμου παντὸς** παρακαλῶ, **ἀλλὰ περὶ τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ·** οἱ γὰρ μὴ πιστεύοντες οὐ θέλουσιν, ἵνα περὶ αὐτῶν παρακαλῶ».

Στ. 10. Καίπερ συντακτικῶς κατὰ παράταξιν, ἀλλὰ διὰ τῶν ἐνταῦθα λεγομένων ἐπισυνάπτεται κατ' οὐσίαν ὁ λόγος, δι' ὃν ὁ Ἰησοῦς τοὺς Αὐτῷ δεδομένους παρὰ τοῦ Πατρὸς μαθητὰς χαρακτηρίζει ὡς ἀνήκοντας ἔτι

τῷ Πατρί **(σοί εἰσι).** Ὁ λόγος οὗτος εἶνε ἡ ἀπόλυτος κοινότης ἀλλήλοις τῶν ἀνηκόντων τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ, ἧς κοινότητος ἕνεκα ἀκριβῶς καὶ ὁ Ἰησοῦς οὐδαμῶς ἀποκνεῖ ὅπως παρακαλέσῃ τὸν Πατέρα ὑπὲρ τῶν ἀνηκόντων Αὐτῷ μαθητῶν, ἅτε ἐν ἴσῳ μέτρῳ ἀνηκόντων Αὐτῷ καὶ Ἐκείνῳ (τῷ Ἰησοῦ). «**Τὰ ἐμὰ πάντα σά ἐστι καὶ τὰ σὰ ἐμά.** Εἶδες ἰσοτιμίαν; Τοῦτο γὰρ δηλοῖ νῦν ἡ ἀντιστροφή. Εἰπὼν μὲν οὖν **ὅτι σοί εἰσιν** ἔδειξεν, ὅτι καὶ δοθέντες Αὐτῷ τῆς ἐξουσίας τοῦ Πατρός εἰσι. Ἵνα δὲ μὴ νομίσῃ τις ἐντεῦθεν, ὅτι ἐξουσιαστικώτερός ἐστιν ὁ Πατήρ, προσέθηκε **καὶ τὰ ἐμὰ πάντα σά ἐστι καὶ τὰ σὰ ἐμά.** Ὥστε καὶ πρὸ τοῦ δοθῆναι τοῦ Υἱοῦ ἦσαν, καὶ μετὰ τὸ δοθῆναι τοῦ Πατρός, τ. ἔ. ἀεὶ ἀμφοτέρων καὶ ἰσοτίμων. Δέδωκας οὖν μοι τοὺς ἐμούς, δέδωκας δὲ εἶπον οἰκονομικῶς, ἵνα γνῶσιν, ὅτι οὐ παρὰ τὸ σὸν θέλημα τούτους ἐπεσπασάμην». Ζιγ. Πρβλ. Χρυσ. καὶ Θεοφ. **Καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς.** Τοῖς Ἀποστόλοις δηλ. διὰ τῆς ἀναγνωρίσεως Ἑαυτοῦ οἷος πράγματι ἦτο (πρβλ. στ. 7 κ. ἑ.). Εἷς ἐπὶ πλέον λόγος, ὅπως παρακαλέσῃ ὁ Ἰησοῦς τὸν Πατέρα ὑπὲρ τῶν Ἀποστόλων, τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ ἐν τῇ ἐν λόγῳ ἰδίᾳ Αὐτοῦ δόξῃ ἐνεκλείετο καὶ ἡ τοῦ Οὐρανίου Πατρός (ΙΓ΄ 20. 30). Ἐξηγηταί τινες δέχονται τὸν παρακείμενον ἐν μέρει καὶ κατὰ πρόληψιν, ὡς ἐκφράζοντα δηλ. καὶ τὴν διὰ τῆς πίστεως καὶ τοῦ κηρύγματος τῶν Ἀποστόλων μέλλουσαν νὰ προσγένηται τῷ Ἰησοῦ δόξαν. Οὕτω δὲ σημειοῦται καὶ ὁ ἱ. Χρυσ. «Καὶ **δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς.** Ἢ ὅτι ἐξουσίαν αὐτῶν ἔχω, ἢ ὅτι δοξάσουσιν Ἐμὲ σοὶ πιστεύοντες καὶ Ἐμοί, καὶ δοξάσουσιν ὁμοίως».

Στίχ. 11. Ἡ ἐν μέσῳ τῶν ἀπηλλοτριωμένων τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ θελήματος Αὐτοῦ ἀνθρώπων **(τοῦ κόσμου)** παραμονὴ τῶν Ἀποστόλων, ἐκτεθειμένων εἰς τὴν ὀλεθρίαν ἐπίδρασιν αὐτῶν, ἅτε ἀπεστερημένων τῆς προσωπικῆς μεταξὺ αὐτῶν παρουσίας τοῦ Ἰησοῦ, προκαλεῖ τὴν ὑπὲρ αὐτῶν αἴτησιν Αὐτοῦ πρὸς τὸν Οὐράνιον Πατέρα, Ὃν καὶ συμφώνως πρὸς τὸ αἰτούμενον (πρβλ. στ. 25) χαρακτηρίζει ὁ Ἰησοῦς ὡς **ἅγιον.** Ἐν τῇ τοιαύτῃ Αὐτοῦ ἰδιότητι, ἔξω καὶ μακρὰν πάσης πρὸς τὸ κακὸν ἐπαφῆς καὶ κοινωνίας διατελοῦντος, φυσικὸν ἦτο, ὅπως προσδέξηται ἀσμένως αἴτησιν ἀφορῶσαν εἰς τὴν διατήρησιν μακρὰν ἐπίσης πάσης πονηρᾶς ἐπιδράσεως τῶν ἅπαξ διὰ τῆς γνώσεως Αὐτοῦ καὶ τοῦ θελήματος Αὐτοῦ ἔξω τοῦ ἀπιστοῦντος καὶ ἁμαρτωλοῦ κόσμου γενομένων, οἵτινες δὲ ἀπετέλουν οὕτω ἓν ἑνιαῖον ἠθικὸν σῶμα (ἀντιπαρατιθέμενον πρὸς τὸν κόσμον), διὰ τῆς ἐσωτερικῆς αὐτοῦ ἑνότητος ἀναμιμνῆσκον αὐτὴν τὴν ὑπερφυᾶ φυσικὴν ἑνότητα Πατρὸς καὶ Υἱοῦ (Ι. 30). **Τήρησον ἐν τῷ ὀνόματί σου.** Ἄλλαις λέξεσιν ἐν τῇ διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου ἐκφραζομένῃ ἀληθεῖ θεογνωσίᾳ, ἣν ἀσπασάμενοι ἐν πίστει οἱ

Ἀπόστολοι (στ. 6) μετέστησαν εἰς τὴν σφαῖραν τῆς ἁγιότητος τοῦ Θεοῦ. **Ὧ δέδωκάς μοι.** Καθ' ἕλξιν ἐκ τοῦ **ὀνόματι,** ἀντὶ τοῦ ὃ δέδωκάς μοι, ὅπως ἀκριβῶς μεταδῷ αὐτὸ τοῖς ἀνθρώποις (πρβλ. στ. 6. ΙΕ΄ 15., ὡς καὶ Α΄ 18). Ὁ ἱ. Χρυσ. ἑρμηνεύων τὸ παρὸν χωρίον σημειοῦται· «Τὶ δήποτε δὲ συνεχῶς λέγει, ὅτι ἐν τῷ κόσμῳ οὐκ Εἰμί· καὶ ὅτι, ἐπειδὴ ἀφίημι αὐτοὺς Σοὶ αὐτοὺς παρατίθημι; Ταῦτα γὰρ ὡς ἀνθρώπου ψιλοῦ χωριζομένου αὐτῶν διηνεκῶς ἦν ρήματα. Ὁρᾷς, ὅτι ἀνθρωπίνως τὰ πλεῖστα διαλέγεται καὶ πρὸς τὴν αὐτῶν διάνοιαν, νομιζόντων, ὅτι πλείονά τινα εἶον ἀσφάλειαν ἀπὸ τῆς παρουσίας Αὐτοῦ»; τὸ δὲ ἐν τῷ ὀνόματί σου «διὰ τῆς σῆς βοηθείας». Ὁμ. Θεοφ. Ὁ δὲ Ζιγ. «Φησὶν οὖν, ὅτι οὐκέτι εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ, καθάπερ ἄχρι νῦν συνὼν καὶ στηρίζων καὶ ἀλείφων καὶ παρηγορῶν αὐτούς. **Ἐν τῷ ὀνόματι ᾧ δέδωκάς μοι.** Διὰ τοῦ ὀνόματός σου τοῦ παντοδυνάμου, ὃ ἔχω φύσει κἀγώ, Θεὸς γὰρ κἀγώ. Πάλιν δὲ τὸ **δέδωκας,** ἵνα μὴ δόξῃ ἀντίθεος· ἢ ὃ δέδωκάς μοι ὡς ἀνθρώπῳ. **Ἵνα ὦσιν ἕν.** Τῇ ἑνώσει τῆς εἰς ἐμὲ πίστεως καὶ τῆς εἰς ἀλλήλους ἀγάπης. **Καθὼς ἡμεῖς.** Τὸ **καθὼς** καὶ τὰ τοιαῦτα ἐπὶ μὲν τῆς Ἁγίας Τριάδος ἰσότητα δηλοῦσι· ἐπὶ δὲ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ὁμοίωσίν τινα».

Στίχ. 12. Ὅ,τι νῦν ἐν ἀναφορᾷ εἰς τοὺς Ἀποστόλους αἰτεῖται παρὰ τοῦ Πατρὸς Αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς, τὴν ἐν τῷ ὀνόματι Αὐτοῦ τήρησιν αὐτῶν (στίχ. 11), φυσικὸν ἦτο νὰ ἐπιτελέσῃ καὶ ἐπετέλεσε πράγματι κατὰ τὴν ἀψευδῆ καὶ πραγματικὴν διαβεβαίωσιν Αὐτοῦ Αὐτὸς Οὗτος κατὰ τὴν ἐν μέσῳ αὐτῶν ἐπίγειον διαμονὴν Αὐτοῦ. **Καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο.** Λυπηρὰν ἐξαίρεσιν τοῦ κανόνος ἐποιήσατο εἷς μόνος, Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, ὃν καὶ ἀπὸ τοῦ καταντήματος, εἰς ὃ οὗτος ἤχθη, χαρακτηρίζει ὁ Ἰησοῦς ὡς **υἱὸν ἀπωλείας.** Ἀλλ' οὐδαμῶς εὐθύνεται ἐν τούτῳ ὁ Ἰησοῦς, οὐδὲ ὀφείλει τὸ πρᾶγμα ν' ἀνησυχῇ τινα καὶ νὰ ἐμβάλῃ εἰς ὑποψίας ὡς πρὸς τὸν χαρακτῆρα τῆς προστασίας τοῦ Ἰησοῦ. Ἡ περίπτωσις τοῦ Ἰούδα περιελαμβάνετο ἐν ταῖς βουλαῖς τοῦ Θεοῦ προλεχθεῖσα μάλιστα ρητῶς ἐν τῇ Γραφῇ, καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ μὴ πραγματωθῇ. **Υἱὸς ἀπωλείας.** Κατὰ τὸ **υἱὸς γεέννης** (Ματθ. ΚΓ΄ 15) δηλοῖ τὸν ἀπὸ τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ φύσεως ἀνήκοντα εἰς τὴν ἀπώλειαν, τὸν ἄξιον αὐτῆς, καὶ κατ' ἀκολουθίαν περιπεσόντα εἰς αὐτήν. Πρβλ. Φιλ. Γ΄ 13 **ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια.** Ἀποκ. ΙΖ΄ 8. 11 **εἰς ἀπώλειαν ὑπάγει.** Ἐν Β΄ Θεσσ. Β΄ 3 οὕτω χαρακτηρίζεται ὁ Ἀντίχριστος. Ἄλλοι ἐξηγοῦσιν: ὁ εἰς τὴν ἀπώλειαν προωρισμένος, οἷαν δ' ὅμως σημασίαν δὲν ἐκφράζει ἡ γενικὴ **(ἀπωλείας). Ἵνα ἡ Γραφὴ πληρωθῇ.** Πρβλ. ΙΓ΄ 18. Πρόκειται δὲ καὶ ἐνταῦθα περὶ τοῦ αὐτοῦ Μ΄ Ψαλμοῦ στ. 10. «Πῶς οὖν ἀλλαχοῦ φησιν **οὐ μὴ ἀπολέσω** (ΣΤ΄ 39); Τὸ ἐμὸν μέρος οὐ μὴ ἀπολέσω..

εἰ δὲ ἀφ' ἑαυτῶν ἀποπηδῶσι πρὸς ἀνάγκην οὐχ ἕλκω.... Οὐ μὴν διὰ τοῦτο ἀπώλετο, ἵνα ἡ Γραφὴ πληρωθῇ, ὅτι ἰδιάζων οὗτος τῆς Γραφῆς ὁ τρόπος, ὡς αἰτιολογίαν τιθεμένης τὰ ἐκ τῆς ἐκβάσεως συμβαίνοντα». Χρυσ. Ὁμ. Θεοφ. και Ζιγ. ἐν σχέσει πρὸς τὴν λέξιν **ἀπώλειαν** σημειούμενος. «**Ἀπώλειαν** δε νόει την ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἔκπτωσίν τε καὶ ἀλλοτρίωσιν».

Στίχ. 13. Εἰς τον οὐδὸν τῆς πρὸς τὸν Οὐρανὸν ἀνόδου εὑρισκόμενος ὁ Ἰησοῦς, ἀλλ' οὔπω το ἔδαφος τῆς γῆς καταλιπὼν νομίζει καλόν, ὅπως ἐντεῦθεν ἀποτείνει την πρὸς τὸν οὐράνιον Πατέρα αἴτησιν Αὐτοῦ ὑπερ τῶν Ἀποστόλων, ἵνα αὐτήκοοι μάρτυρες αὐτῆς γινόμενοι καταπνίξωσι πᾶν ἀλγεινὸν αἴσθημα, καὶ ἐμφορηθῶσι τελείως τῆς εὐφροσύνου ἐκείνης ψυχικῆς καταστάσεως, ἥτις ἐδέσποζεν ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ Ἰησοῦ Αὐτοῦ πρὸ οἱουδήποτε ἀντιξόου. Ἡ πίστις ἐπὶ τὴν ἀκαταγώνιστον προστασίαν τοῦ Οὐρανίου Πατρός. ἅμα τῇ ἰδίᾳ Αὐτοῦ παρ' Αὐτῷ (ΙΔ' 12, 28), ἦτο πράγματι ἱκανή, ὅπως ἐμπνεύσῃ τὸ ἀπαραίτητον τοῦτο διὰ τὴν σταδιοδρομίαν τῶν Ἀποστόλων αἴσθημα. «Τί λέγεις; Καὶ οὐ δύνασαι τηρεῖν αὐτούς; Ναὶ δύναμαι· τίνος οὖν ἕνεκεν ταῦτα λέγεις; **Ἵνα ἔχωσι τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην** τ. ἔ. ἵνα μὴ θορυβῶνται ἀτελέστεροι ὄντες... Εἰ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἐγὼ τηρῶ αὐτούς, οὐκ ἂν οὕτως ἐπίστευσαν». Χρυσ. «Ἵνα ἀναπνεύσωσι καὶ ἀφροντιστήσωσιν, ὡς παραλαβόντος Σου τούτους σώους καὶ μέλλοντος φυλάττειν αὐτούς». Θεοφ. «**Ταῦτα.** Ποῖα; Τὸ **πρὸς σὲ ἔρχομαι** καὶ τὸ **τήρησον αὐτούς...** ὅτι καὶ ἐμὲ οὐ καθέξει ὁ Ἅδης καὶ σὲ ἕξουσι βοηθόν». Ζιγ.

Στίχ. 14. Διὰ τῆς πρὸς τὸν Οὐράνιον Πατέρα ἐπανόδου ἀποστερῶν τοὺς Ἀποστόλους τῆς προσωπικῆς Αὐτοῦ παρουσίας, ἐφ' ᾧ καὶ ἀνατιθεὶς αὐτοὺς τῇ πανσθενεῖ Ἐκείνου δεξιᾷ, ὁ Ἰησοῦς παρίσταται ἐνταῦθα καὶ ὡς ἠθικὴν πρὸς τὴν τοιαύτην κηδεμονίαν αὐτῶν ὑπέχων ὑποχρέωσιν, ἅτε δὴ διὰ τῆς κατηχήσεως αὐτῶν, εὐηκόων ἀποδειχθέντων περιαγαγὼν αὐτοὺς εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς λοιπούς, τοὺς ἐν τῇ ἀπιστίᾳ καὶ ἁμαρτίᾳ παραμένοντας ἀνθρώπους, ἀντίθεσιν, συνεπαγαγοῦσαν μῖσος καὶ ἐχθρότητα κατὰ τῶν Ἀποστόλων, ξένων ἤδη καὶ ἀλλοτρίων ἀπὸ τῶν φρονημάτων καὶ αἰσθημάτων αὐτῶν πρὸς τὸν κόσμον, μονονοὺ μὴ ἀνηκόντων πλέον εἰς τὸν παρόντα ἀτελῆ καὶ ἁμαρτωλὸν κόσμον, ὃν τρόπον ἐν τῇ πλήρει καὶ ἀπολύτῳ σημασίᾳ τῆς λέξεως ἰσχύει τοῦτο ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ. **Δέδωκα αὐτοῖς τὸν λόγον σου.** Πρβλ. στίχ. 6. 8. **Ὁ κόσμος ἐμίσησε.** Διὰ τοῦ ἀορίστου παρίσταται τὸ ὡρισμένον τῆς στάσεως τοῦ κόσμου πρὸς τοὺς Ἀποστόλους. **Ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου.** Πρβλ. ΙΕ' 31. **Ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου.** Πρβλ. Η' 23. «Πάλιν λέγει τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἄξιοί εἰσι πολλῆς παρὰ τοῦ Πατρὸς

ἐπιμελείας τυχεῖν. Διὰ γὰρ Σὲ ἐμισήθησάν φησι καὶ τὸν λόγον τὸν Σόν· ὥστε δίκαιοι πάσης ἂν εἶεν ἀπολαῦσαι προνοίας». Κατωτέρω δὲ τὸ «**καθὼς** οὐκ ἔστιν ἀπαραλλάκτου ἀκριβείας». Χρυσ. Ὁμ. Θεοφ. καὶ Ζιγ.

Στίχ. 15. Ἀπὸ τοῦ μίσους τοῦ κόσμου καὶ τῶν δυσαρέστων διὰ τοὺς Ἀποστόλους ἐκδηλώσεων αὐτοῦ ἅπαξ διὰ παντὸς θ' ἀπηλλάσσοντο οὗτοι, καλούμενοι διὰ τοῦ θανάτου παρὰ τῷ Οὐρανίῳ Πατρί, ὅθεν καὶ τοιαύτην τινὰ παράκλησιν ἠδύνατο κάλλιστα ν' ἀποτείνῃ πρὸς Αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, ἀλλ' οὐδαμῶς πράττει τοῦτο. **Οὐκ ἐρωτῶ ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου.** Ἡ πρὸς τὸν Πατέρα αἴτησις Αὐτοῦ ὑπὲρ αὐτῶν οὐδεποσῶς ἀφορᾷ εἰς τὴν διὰ τοῦ θανάτου ἀπόσπασιν αὐτῶν καὶ ἀπομάκρυνσιν ἀπὸ τοῦ μισοῦντος αὐτοὺς κόσμου, διότι οὕτω θὰ ἐματαιοῦτο τὸ ἔργον καὶ ἡ ἀποστολὴ αὐτῶν, προωρισμένων, ὅπως μεταλαμπαδεύοντες τὸ φῶς τῆς ἀληθοῦς θεογνωσίας, ἣν ἐδέξαντο, προσελκύσωσιν εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὴν δι' Αὐτοῦ σωτηρίαν, τὸν κόσμον σύμπαντα. Ἐκεῖνο ἄρα οὗ ἔχρῃζον οἱ Ἀπόστολοι καὶ ὑπὲρ οὗ αἰτεῖται τὸν Πατέρα ὁ Ἰησοῦς εἶνε ἡ προστασία καὶ ὑπεράσπισις αὐτῶν κατὰ πάσης ἐξωτερικῆς καὶ ἐσωτερικῆς ἐπηρείας τοῦ ἐν τοῖς ἀπιστοῦσι καὶ ἁμαρτωλοῖς δεσπόζοντος πονηροῦ Πνεύματος. **Ἐκ τοῦ πονηροῦ.** Πρβλ. Α' Ιω. Β' 13. 14. Γ' 12. Ε' 18. Ἄλλοι ἐξηγοῦσι κατ' οὐδέτερον. **Ἵνα τηρήσῃς ἐκ τοῦ πονηροῦ.** «Οὐ περὶ τῆς τῶν κινδύνων ἀπαλλαγῆς φησι μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ἐν πίστει παραμονῆς». Χρυσ. Ὁμ. Θεοφ. **Οὐκ ἐρωτῶ... πονηροῦ...** «Σαφηνίζει τὴν εὐχὴν δι' αὐτούς, ἵνα θαρρήσωσι μᾶλλον, ὡς οὐκ αὐτίκα τεθνηξόμενοι πρὸ τοῦ κηρῦξαι, ἀλλὰ καὶ τῆς παρὰ τοῦ Πατρὸς φυλακῆς ἀπολαύσοντες». Ζιγ.

Στίχ. 16-17. Ἐπαναλαμβάνεται ἡ καὶ ἐν τῷ 14ῳ ἐκφρασθεῖσα ἔννοια μετὰ τῆς διαφορᾶς, ὅτι ἐκεῖ μὲν ἀφορᾷ εἰς τὴν διασάφησιν τοῦ φαινομένου τοῦ κατὰ τῶν Ἀποστόλων μίσους τοῦ κόσμου, ἐνταῦθα δὲ ὡς εἰσαγωγὴ εἰς τὰ ἑπόμενα. Παντὸς ἀνθρώπου, καὶ δὴ τῶν Ἀποστόλων ἡ διὰ τῆς ἀποδοχῆς τῆς ἀληθοῦς ἐν Χριστῷ θεογνωσίας ἀπόσχισις καὶ ἀπομάκρυνσις κατὰ τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν ἀπὸ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων, κατ' ἀκολουθίαν δὲ εἰς τὴν σφαῖραν τῆς ἁγιότητος τοῦ Θεοῦ περιαγωγή, ὁσῳδήποτε ἐκ πρώτης ἀρχῆς τελεία καὶ ἂν ὑποτεθῇ, εἶνε πάντοτε δεκτικὴ καὶ χρῄζει περαιτέρω προκοπῆς καὶ τελειώσεως. Συνῳδὰ τῇ ἀρχῇ ταύτῃ αἰτεῖται καὶ ὁ Ἰησοῦς παρὰ τοῦ Οὐρανίου Πατρὸς Αὐτοῦ τὸν περαιτέρω ἁγιασμὸν τῶν Ἀποστόλων, τὴν περαιτέρω καὶ βασιμωτέραν ἀποξένωσιν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἁμαρτωλοῦ κόσμου, ἀφ' οὗ ἅπαξ ἀπεσχίσθησαν, καὶ τὴν βαθυτέραν καὶ δαψιλεστέραν ἐνστέρνισιν τοῦ τῇ ἁγιότητι τοῦ Θεοῦ προσιδιάζοντος φρονήματος καὶ αἰσθήματος (πρβλ. Ρωμ. ΙΒ' 2). Αἰτεῖται δέ, ὡς ἑπόμενον εἶνε, ὅπως συντελέσῃ καὶ τὸν ἁγιασμὸν

τοῦτον ὁ Πατήρ, ὃν τρόπον καὶ τὸν ἤδη ἐπιτευχθέντα ἀπὸ τοῦ κόσμου ἀποχωρισμὸν τῶν Ἀποστόλων, ἐν τῇ αὐτῇ ταύτῃ σφαίρᾳ, τῇ σφαίρᾳ τοῦ λόγου Αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦ λόγου ἄρα τούτου, τοῦ τὴν πλήρη καὶ τελείαν ἀλήθειαν ἀντιπροσωπεύοντος, καὶ μόνου ἄρα ἱκανοῦ πρὸς τοῦτο καὶ ἐπιτηδείου (πρβλ. Η΄ 31. 32). «**Ἁγίασον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου.** Ἁγίους ποίησον διὰ τῆς τοῦ πνεύματος δόσεως καὶ τῶν ὀρθῶν δογμάτων. Ὥσπερ ὅταν λέγῃ **καθαροί ἐστε διὰ τὸν λόγον, ὃν λελάληκα ὑμῖν.** Τὰ γὰρ ὀρθὰ δόγματα ἁγιάζει τὴν ψυχήν». Χρυσ. παραθέτων οὐχ ἧττον καὶ ἑτέραν ἑρμηνείαν τήνδε· «Δοκεῖ δέ μοι καὶ ἕτερον δηλοῦν τὸ **ἁγίασον αὐτούς,** οἱονεὶ ἀφόρισον αὐτοὺς τῷ λόγῳ (πρὸς τὸν λόγον δηλ.) καὶ τῷ κηρύγματι», ἣν ἑρμηνείαν κρίνει ὑποστηριζομένην ὑπὸ τῆς ἀναλόγου ἐννοίας τοῦ ἑπομένου στίχου. Ὁμ. Θεοφ. καὶ Ζιγ. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα τῆς παρὰ τῷ ἱ. Χρυσ. (Θεοφ. καὶ Ζιγ.) ὡς δευτέρας ἑρμηνείας παρατιθεμένης καὶ συμφώνως πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐν Ι΄ 36 **ἁγίασον** ἑρμηνεύουσι καὶ τῶν νεωτέρων τινὲς τὸν ἐμπρόθετον προσδιορισμὸν **ἐν τῇ ἀληθείᾳ,** ἐκδεχόμενοι ὡς τὴν ἀναγκαίαν προϋπόθεσιν καὶ βάσιν, ἐφ' ἧς ἑδράζεται τὸ **ἁγίασον** (ἡ εἰς τὸ Ἀποστολικὸν ἔργον καθιέρωσις καὶ διὰ τῶν ἀναγκαίων πρὸς τοῦτο πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν προσόντων, φωτισμοῦ, ἰσχύος, ἀγάπης, χαρᾶς κλπ. ἐξάρτυσις) τὴν ἀλήθειαν, τὸν διὰ Χριστοῦ λόγον τοῦ Θεοῦ.

[Ἕπεται συνέχεια]

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΝ ΔΙΔΑΓΜΑ

«Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, σκοπεῖν τοὺς τὰς διχοστασίας καὶ τὰ σκάνδαλα παρὰ τὴν διδαχὴν ἣν ὑμεῖς ἐμάθετε ποιοῦντας, καὶ ἐκκλίνατε ἀπ' αὐτῶν. οἱ γὰρ τοιοῦτοι τῷ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ οὐ δουλεύουσιν, ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν κοιλίᾳ, καὶ διὰ τῆς χρηστολογίας καὶ εὐλογίας ἐξαπατῶσι τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων· ἡ γὰρ ὑμῶν ὑπακοὴ εἰς πάντας ἀφίκετο. χαίρω οὖν τὸ ἐφ' ὑμῖν· θέλω δὲ ὑμᾶς σοφοὺς μὲν εἶναι εἰς τὸ ἀγαθόν, ἀκεραίους δὲ εἰς τὸ κακόν. ὁ δὲ Θεὸς τῆς εἰρήνης συντρίψει τὸν σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν ἐν τάχει. Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' ὑμῶν».

[Ρωμ. ιϛ', 17—20]

Η ΔΕΥΤΕΡΑ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΙΣ
ΚΑΙ Η ΔΕΥΤΕΡΑ ΑΠΟΡΡΙΨΙΣ
ΤΟΥ ΑΓΓΛΙΚΟΥ ΕΥΧΟΛΟΓΙΟΥ

Γράφοντες πρὸ ἑνὸς ἔτους ἐπὶ τῶν μελλοντικῶν ἀπόψεων ἐν τῇ Ἀγγλικανικῇ Ἐκκλησίᾳ μετὰ τὴν πρώτην ἀπόρριψιν τοῦ Εὐχολογίου κατελήγομεν, ὅτι ἡ ἀναθεώρησις τοῦ Εὐχολογίου εἶχεν εἰσέλθῃ εἰς νέαν φάσιν καὶ ὅτι τὸ ἀπορριφθὲν Εὐχολόγιον τροποποιούμενον θέλει διέλθῃ καὶ αὖθις τὰ διάφορα στάδια τῆς ἀναθεωρήσεως μέχρι τῆς ὁριστικῆς αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Κοινοβουλίου ἐγκρίσεως. Πράγματι τὸ Εὐχολόγιον τροποποιηθὲν εἰσήχθη καὶ αὖθις εἰς τὴν ψῆφον τοῦ Κοινοβουλίου ἀλλ' ἀπερρίφθη ὑπ' αὐτοῦ μετὰ πλειοτέρων πως ψήφων ἢ πρότερον. Ἐπειδὴ δὲ ἡ κρίσις, ἥτις προέκυψεν ἐκ τῆς δευτέρας ταύτης ἀπορρίψεως, ἐξακολουθεῖ ἔτι νὰ ταράττῃ τὰ πνεύματα ἐν τῇ Ἀγγλικανικῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἐγέννησεν ἐν αὐτῇ τὸ φλέγον νῦν, τουλάχιστον ἐν τῷ τύπῳ, ζήτημα τοῦ χωρισμοῦ Ἐκκλησίας καὶ Κράτους, δὲν κρίνομεν ἄσκοπον νὰ παράσχωμεν σύντομον ἔκθεσιν τῶν γενομένων ἐν τοῖς ἑξῆς.

α΄) Ἡ δευτέρα ἀναθεώρησις μέχρι τῆς ἐγκρίσεως αὐτῆς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Συνελεύσεως.

Τῇ 11ῃ Ἰανουαρίου 1928 συνῆλθον ἐν τῷ Παλατίῳ τοῦ Lambeth οἱ Ἐπίσκοποι ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ἀρχιεπισκόπου Καντουαρίας Randall, ἀπόντων τεσσάρων ἐξ αὐτῶν, ὅπως μελετήσωσι τὴν εἰσήγησιν, τῆς ὁποίας ἡ σύνταξις ἀνετέθη εἰς τριμελῆ Ἐπιτροπὴν ἐκ τῶν Ἐπισκόπων Winchester, Southwak καὶ Chelmsford. Ἐν τῷ τύπῳ ἤρξατο ἤδη ζωηρὰ ἡ συζήτησις περὶ τῶν μεταβολῶν, ἃς ἔμελλον νὰ ἐπενέγκωσιν οἱ Ἐπίσκοποι εἰς τὸ Εὐχολόγιον, ἵνα καταστήσωσι τοῦτο ἀποδεκτὸν ὑπὸ τοῦ Κοινοβουλίου, εἰς τὴν ψῆφον τοῦ ὁποίου ἔμελλε νὰ ὑποβληθῇ ὅσον τὸ δυνατὸν ἐνωρίτερον. Ἐνῷ δὲ οἱ πλεῖστοι τῶν Ἐπισκόπων ἐδήλουν, ὅτι αἱ τροποποιήσεις θὰ ἀναφέρωνται εἰς δευτερεύοντα καὶ θὰ εἶνε μᾶλλον διασαφήσεις σημείων, ὧν παρεξηγήθη ἡ ἔννοια καὶ ὁ σκοπός, οἱ προτεσταντίζοντες ἐπέμενον, ὅτι ἔδει νὰ ἐπενεχθῶσι ριζικαὶ τροποποιήσεις,

ἰδίᾳ δὲ ὅτι ἡ Reservation ἔδει νὰ ἀπορριφθῇ ἐξ ὁλοκλήρου, ἂν ἤθελον, ὅπως τὸ Κοινοβούλιον ἐγκρίνῃ τὸ τροποποιηθὲν Νέον Εὐχολόγιον. Εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῶν συζητήσεων ἔθηκε τέρμα ἡ δημοσίευσις Ὑπομνήματος τῶν Ἐπισκόπων τῇ 21ῃ Ἰανουαρίου ὑπὸ τὸν τίτλον : «Τὸ Νομοσχέδιον τοῦ Εὐχολογίου τοῦ 1928». Ἐν αὐτῷ οἱ Ἐπίσκοποι ἐκθέτουσι πρῶτον συντόμως τὰ μετὰ τὴν πρώτην ἀπόρριψιν τοῦ Εὐχολογίου καὶ τὴν δήλωσιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου περὶ ὑποβολῆς καὶ αὖθις εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Κοινοβουλίου τοῦ Νέου Εὐχολογίου μετὰ τοιούτων μόνον μεταβολῶν, αἵτινες θὰ ἄρωσι τὰς παρεξηγήσεις, δι' ἃς ἐπῆλθεν ἡ πρώτη ἀπόρριψις, καὶ εἶτα παραθέτουσι τὰς γενομένας ὑπὸ τῶν Ἐπισκόπων τροποποιήσεις, αἵτινες μέλλουσι νὰ εἰσαχθῶσι πρὸ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Συνελεύσεως συγκαλουμένης τῇ 6ῃ Φεβρουαρίου. Αἱ μεταβολαὶ καὶ αἱ διορθώσεις αὗται ἦσαν αἱ ἑξῆς : α'] ἤρθη ἡ 4ῃ πρότασις τοῦ Νομοσχεδίου τοῦ Νομοσχεδίου, τοῦ 1927, δι' ἧς παρείχετο τὸ δικαίωμα εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον καὶ τοὺς Ἐπισκόπους ἑκάστης Ἐπαρχίας νὰ συντάσσωσι τὰς ὁδηγίας ἀναγκαιούσας ἐπί τινος διατάξεως τοῦ Εὐχολογίου, αἵτινες ἔμελλον να ἔχωσι τὸ αὐτὸ κῦρος, ὡσεὶ περιείχοντο ἐν ταῖς διατάξεσι τοῦ βιβλίου, διότι αὕτη παρεξηγήθη ὡς σημαίνουσα ὅτι οἱ Ἀρχιεπίσκοποι καὶ οἱ Ἐπίσκοποι ἀπέκτων πληρεξουσιότητα νὰ συντάσσωσιν ὁδηγίας ἐχούσας τὴν αὐτὴν ἰσχὺν πρὸς τὰς διατάξεις τὰς διεπούσας τὴν ὅλην δημοσίαν θείαν λατρείαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας· β'] ἡ 9ῃ πρότασις, ἐν ᾗ ὁ λόγος περὶ τῆς «Δηλώσεως συναινέσεως» ἣν ἕκαστος κληρικὸς ὀφείλει νὰ ποιήσηται πρὸ τῆς χειροτονίας αὐτοῦ, ἐφαίνετο, ὅτι δὲν ἐπροστάτευεν ἐπαρκῶς ἐκείνους, οἵτινες εἶχον λόγους συνειδήσεως ἐναντίον τμημάτων τοῦ Ν. Ε., ἡ 8ῃ πρότασις τοῦ νέου Νομοσχεδίου ρητῶς λέγει, ὅτι ἡ «Δήλωσις συναινέσεως» γίνεται εἰς τὸ ὑπάρχον Εὐχολόγιον τοῦ 1662. Αἱ ἐπενεχθεῖσαι δὲ διορθώσεις ἦσαν· 1] Ἐνῷ ἐν τῷ προηγουμένῳ Νομοσχεδίῳ αἱ τρεῖς εὐχαὶ ὑπὲρ τοῦ Βασιλέως, εἰς ἃς προσετέθη καὶ τετάρτη, κατελέγησαν μεταξὺ τῶν περιστατικῶν Εὐχῶν, «ἵνα λέγωνται κατὰ βούλησιν ὑπὸ τοῦ ἱερέως», ἐν τῷ Νέῳ ὡρίσθη ὅπως ἀναφέρηται εὐχὴ ὑπὲρ τοῦ Βασιλέως καθ' ἑκάστην πρωΐας καὶ ἑσπέρας· 2] Ἐν τῷ προηγουμένῳ Νομοσχεδίῳ ἡ οὕτω καλουμένη «μαύρη διάταξις» τ. ἔ. ἡ δήλωσις περὶ τῆς γονυκλισίας, «ὅτι διὰ ταύτης δὲν σκοπεῖται λατρεία οὐδ' ὅτι ἔδει νὰ προσφέρηται τοιαύτη εἴτε εἰς τὸν μυστηριακὸν ἄρτον καὶ οἶνον, ὅστις μεταλαμβάνεται σωματικῶς, εἴτε εἰς σωματικήν τινα παρουσίαν τοῦ φυσικοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ» εἶχε μὲν ἐκτυπωθῇ εἰς τὸ τέλος τῆς περὶ «θείας κοινωνίας» ἀκολουθίας τοῦ Εὐχολογίου τοῦ 1662, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐν τῷ τέλει τῆς σχετικῆς ἀκολουθίας τοῦ Νέου. Ἐπειδὴ ὅμως ἐθεωρήθη ἀνεπαρκὴς ἡ δοθεῖσα ἐξήγησις, ὅτι τοῦτο ἦτο περιττόν,

καθόσον ἡ «μαύρη διάταξις» ἀποτελοῦσα μέρος τοῦ ὑπάρχοντος Εὐχολογίου, διετήρει τὸ κῦρος αὐτῆς ὡς ἔκθεσις διδασκαλίας, ἀπεφασίσθη, ὅπως ἡ διάταξις αὕτη τεθῇ καὶ εἰς τὸ τέλος τῆς νέας Ἀκολουθίας, ὡς καὶ εἰς τὴν τοῦ ἀρχαίου Εὐχολογίου· 3] Τὸ Ν. Ε. καθιέρου ὑπὸ ὅρους τὴν Reservation καὶ αἱ προταθεῖσαι διατάξεις ἐξήγουν, ὅτι ἡ Reservation ἐγίνετο χάριν τῆς κοινωνίας τῶν ἀσθενῶν καὶ μόνον καὶ ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ τελῶνται ἀκολουθίαι ἢ τελεταὶ σχετιζόμεναι πρὸς τὴν οὕτω διατηρουμένην θείαν Κοινωνίαν. Ἐπειδὴ ὅμως ἐνομίσθη, ὅτι αἱ διατάξεις αὗται δὲν παρεῖχον ἱκανὴν ἀσφάλειαν, διότι παρείχετο τὸ δικαίωμα εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον καὶ τοὺς Ἐπισκόπους νὰ καθορίσωσι ἄλλα ζητήματα πιθανὸν ἐγερθησόμενα δι᾽ ὁδηγιῶν, αἵτινες ἠδύναντο νὰ μεταβάλλωνται ἑκάστοτε καὶ νὰ στερῶνται μονιμότητος, ἐνεκρίθη, ὅπως αἱ συνταχθεῖσαι ὑπὸ τῶν Ἀρχιεπισκόπων καὶ τῶν Ἐπισκόπων τῶν δύο Ἐπαρχιῶν ὁδηγίαι συμπεριληφθῶσι μᾶλλον ἀνεπτυγμένως μετὰ τῶν διατάξεων ἐν τῷ Νέῳ Νομοσχεδίῳ καὶ μὴ ἐκδίδωνται ἐφεξῆς ὁδηγίαι. Ἐπειδὴ ὡσαύτως ἐθεωρήθη, ὅτι ἀφίνετο μεγάλη ἐλευθερία εἰς τὸν Ἐπίσκοπον νὰ καθορίσῃ τὸν τόπον, ἐν ᾧ ἔδει νὰ διατηρῆται ἡ θεία Κοινωνία καὶ ἐπομένως δὲν ἀπεκλείετο ὡς τοιοῦτος νὰ ὁρισθῇ ἡ Ἁγία Τράπεζα, ὡρίσθη ἐν τῷ νέῳ Νομοσχεδίῳ ὅτι ἡ θεία Κοινωνία ἔδει νὰ διατηρῆται ἐν Ἀρτοφορίῳ ἢ κιβωτίῳ κειμένῳ ἐν τῷ βορείῳ ἢ νοτίῳ τοίχῳ τοῦ Ναοῦ ἢ ἑνὸς Παρακλησίου ἢ ἐν ἀνάγκῃ καὶ ἐν τῷ τοίχῳ τοῦ Σκευοφυλακίου. Ὡσαύτως οἱ περιορισμοὶ οἱ ὁριζόμενοι ἐν τῷ Νομοσχεδίῳ τοῦ 1927 ἐν σχέσει πρὸς ἄλλα τινὰ σημεῖα ὁρίζονται μᾶλλον σαφῶς ἐν τῷ νέῳ Νομοσχεδίῳ.

Μετὰ τὴν παράθεσιν τῶν ἐπενεχθεισῶν μεταβολῶν καὶ τροποποιήσεων οἱ Ἐπίσκοποι ἐν τῷ Ὑπομνήματι αὐτῶν σημειοῦσιν, ὅτι τὸ νέον Νομοσχέδιον δὲν εἶνε τὸ ὁριστικόν, ὅπερ θὰ ὑποβληθῇ πρὸ τῆς Ἐκκλ. Συνελεύσεως, καθόσον κατὰ τὸ Καταστατικὸν αὐτῆς τὸ Νομοσχέδιον τοῦτο δέον νὰ συζητηθῇ καὶ ψηφισθῇ ὑφ᾽ ἑκάστου τῶν τριῶν αὐτῆς σωμάτων πρὶν ἢ τεθῇ πρὸ τῆς Ὁλομελείας αὐτῆς ἐν τῇ μορφῇ, ἐν ᾗ τοῦτο προτείνεται ὑπὸ τῆς Βουλῆς τῶν Ἐπισκόπων. Κατὰ ταῦτα τὴν 6ην Φεβρουαρίου θὰ προσκληθῇ ἕκαστον τῶν τριῶν σωμάτων ν᾽ ἀποδεχθῇ τοῦτο κατ᾽ ἀρχήν· ὅταν γένηται τοῦτο, τότε θὰ ἄρξηται ἡ ἀναθεώρησις αὐτοῦ ἐν ταῖς Βουλαῖς τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ καὶ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν αὐτῆς οἱ Ἐπίσκοποι θὰ ἀναθεωρήσωσι τὰς ἀρχικὰς αὐτῶν προτάσεις ὑπὸ τὸ φῶς τῶν τυχὸν γενησομένων διορθώσεων ὑπὸ τῶν ἄλλων δύο Σωμάτων. Ἐφεξῆς ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ὑόρκης θὰ καλέσωσι τὰς Κληρικὰς αὐτῶν Συνελεύσεις, ἵνα συναινέσωσιν, ὅπως τὸ Νομοσχέδιον ἐν τῇ νέᾳ ταύτῃ μορφῇ ὑποβληθῇ εἰς τὴν Ἐκκλ. Συνέλευσιν πρὸς τελικὴν ἔγκρισιν. Ἐν τέλει οἱ Ἐπίσκοποι ἐν τῷ Ὑπο-

μνήματι αὐτῶν ἐκφράζουσι τὴν ἐλπίδα, ὅτι τὸ νέον Νομοσχέδιον θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἔλθῃ ἐνώπιον τοῦ Κοινοβουλίου πρὸ τῆς προσεχοῦς Πεντηκοστῆς.

Ἐν τῷ μεταξὺ καὶ πρὶν ἢ τὸ τροποποιηθὲν Εὐχολόγιον εἰσαχθῇ εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Συνέλευσιν ἐπανελήφθη ἐν τῷ τύπῳ ἡ πολεμική. Ὁ καταψηφίσας τὸ Ν. Ε. Ἐπίσκοπος Βιρμιγχάμης Dr Barnes ἐπιτιθέμενος κατὰ τῆς Reservation ἔψεξε τοὺς συναδέλφους αὐτοῦ, διότι παρὰ τὴν γενομένην ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Κοινοτήτων ἐπίκρισιν αὐτῆς δὲν ἀπέκλεισαν αὐτὴν ὁλοτελῶς ἀπὸ τοῦ νέου Νομοσχεδίου καὶ ἀπέρριψαν τὴν πρότασιν, ὅπως καταργηθῇ ἡ Reservation εἰς τοὺς Ναοὺς ἐκείνους, ὅπου ἔχουσιν εἰσαχθῇ ἀκολουθίαι λατρείας τῆς θ. Εὐχαριστίας καὶ τὴν ἄλλην νὰ ἀπαγορευθῇ πᾶσα ὑπόδειξις περὶ τοῦ τόπου, ἐν ᾧ διατηρεῖται ἡ θεία Κοινωνία διὰ λυχνίας ἢ ἄλλως πως. Ἐναντίον ὅμως αὐτοῦ ἐξηγέρθησαν ὁ Ἐπίσκοπος Λιβερπούλης καὶ ἰδιαιτέρως ὁ Canon Coop, ὅστις παραβάλλων τοὺς ὀλίγους ἄνδρας, οἵτινες διοργανοῦσι λειτουργικὰς ἀκολουθίας πέριξ τῆς θ. Εὐχαριστίας πρὸς τοὺς ἀρνουμένους θεμελιώδη δόγματα τῆς πίστεως παρὰ τὸν διδόμενον ὅρκον περὶ τηρήσεως καὶ διδαχῆς αὐτῶν εὑρίσκει τοὺς δευτέρους πολλῷ χείρονας. Ἐν αὐτοῖς δὲ καταλέγει τὸν Ἐπίσκοπον Βιρμιγχάμης ὡς ἀρνούμενον τὴν ἐκ Παρθένου γέννησιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν, τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν αὐτοῦ, τὴν εἰς Οὐρανοὺς ἀνάληψιν καὶ τὴν ἐκ δεξιῶν καθέδραν αὐτοῦ καὶ ἀξιοῖ, ὅπως, ἂν ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀγγλίας εἶνε πράγματι περιληπτικὴ (comprehensive), ἀνέχηται ἐξ ἴσου τοὺς Ἀγγλοκαθολικούς, ὡς ἀνέχεται τοὺς Μοδερνιστάς. Γενικῶς εἰπεῖν οἱ καταψηφίσαντες τὸ Ν. Ε. Ἐπίσκοποι καὶ οἱ ὁμόφρονες αὐτοῖς ἐκ τῶν Προτεσταντιζόντων δὲν ἱκανοποιήθησαν ἐκ τῶν ἐπενεχθεισῶν τροποποιήσεων, τὸ κοινὸν δὲ αὐτῶν φρόνημα ἐξέφρασαν τόσον ὁ Γεν. Εἰσαγγελεὺς Sir Douglas Hogg, ὅστις εἶχεν ὁμιλήσει κατ᾿ αὐτοῦ ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Κοινοτήτων, ὅσον καὶ ὁ συνάδελφος αὐτοῦ Kensit. Ὁ τελευταῖος ἐτόνισεν, ὅτι «οἱ Ἐπίσκοποι δὲν δύνανται νὰ ἐπανορθώσωσι τὴν σοβαρὰν ρωμανίζουσαν κλίσιν ἐν τῇ προαιρετικῇ ἀκολουθίᾳ τῆς θ. Κοινωνίας διὰ τῆς ἁπλῆς προσθήκης τῆς «μαύρης διατάξεως». Αἱ προτεσταντικαὶ πεποιθήσεις τοῦ ἔθνους θὰ ἐξεγερθῶσιν, ὅταν καταστῇ φανερόν, ὅτι αἱ νέαι προτάσεις τῶν Ἐπισκόπων ἥκιστα λαμβάνουσιν ὑπ᾿ ὄψιν τὴν ψῆφον τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων». Ἀλλ᾿ ἐκτὸς τῆς Προτεσταντικῆς μερίδος ἐναντίον τοῦ νέου Νομοσχεδίου ἐξηγέρθησαν καὶ οἱ Ἀγγλοκαθολικοί. Οὕτως ἡ Ἀγγλικὴ Ἐκκλ. Ἕνωσις ἐν συνελεύσει ἔλαβε τὴν ἑξῆς ἀπόφασιν: «ἡ Ἀγγ. Ἐκκλ. Ἕνωσις ἐπιθυμεῖ νὰ διακηρύξῃ δημοσίᾳ τὴν πίστιν αὐτῆς, ὅτι ἡ παρουσία τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐν τῷ μυστηρίῳ τῆς θ. Εὐχαριστίας, εἴτε διατηρεῖται αὕτη εἴτε ὄχι, πρέ-

πει νὰ λατρεύηται· καὶ παρακαλεῖ ἐπιμόνως τὰ μέλη τῆς Ἐκκλ. Συνελεύσεως νὰ μὴ συναινέσωσιν εἰς πᾶν Σχέδιον, τὸ ὁποῖον θὰ ἐφαίνετο, ὅτι προλαμβάνει ἢ κωλύει ἢ ἀποθαρρύνει τὴν λατρείαν ταύτην». Τὸ αὐτὸ σωματεῖον, προτάσσει τοῦ λόρδου Halifax, ἐνέκρινε νὰ διαβιβάσῃ διὰ τοῦ Γραμματέως αὐτοῦ εἰς τὰ κληρικὰ καὶ λαϊκὰ μέλη τῆς Ἐκκλ. Συνελεύσεως ἀντίγραφον δευτέρας ἀποφάσεως, καθ' ἣν «ἡ Ἕνωσις λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἡ Βουλὴ τῶν Κοινοτήτων ἠξίωσε νὰ μεταχειρισθῇ τὰ πνευματικὰ δίκαια τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ Ν. Ε. ζητεῖ παρὰ τῆς Ἐκκλ. Συνελεύσεως ν' ἀναβάλῃ πᾶσαν διαπραγμάτευσιν τοῦ ζητήματος εἰς χρονικόν τι σημεῖον μετὰ τὸ προσεχὲς Συνέδριον τοῦ Lambeth». Ταυτοχρόνως ἡ Ἕνωσις ἀπεφάσισε νὰ συγκροτήσῃ μετὰ τὴν ὑπὸ τῆς Ἐκκλ. Συνελεύσεως ἀποδοχὴν τοῦ Νομοσχεδίου καὶ πρὸ τῆς ἐκ νέου ὑποβολῆς αὐτοῦ εἰς τὸ Κοινοβούλιον ὀγκῶδες συλλαλητήριον, ἵνα κατὰ τὸν πανηγυρικώτατον τρόπον βεβαιώσῃ πίστιν εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς πραγματικῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου ἐν τῷ μυστηρίῳ τῆς θ. Εὐχαριστίας καὶ διαμαρτυρηθῇ κατὰ παντὸς σημείου ἐν ταῖς προτάσεσιν ἀσυμβιβάστου πρὸς τὴν πίστιν ταύτην ἢ περιφρονητικοῦ τῆς τιμῆς τῆς ὀφειλομένης εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν ἐν τῷ μυστηρίῳ.

Ἐνῷ ὅμως ἡ στάσις τοῦ ἐπισήμου τῶν Ἀγγλοκαθολικῶν Σωματείου ἦτο ἀδιάλλακτος, πολλοὶ ἐκ τῆς μερίδος ἐκείνης, ἥτις ὑπεστήριξε καὶ τὸ προηγηθὲν Ν. Ε. ἐν οἷς καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Gore ἐδήλωσαν, ὅτι θὰ ὑποστηρίξωσι καὶ τὸ Νέον Νομοσχέδιον, ἂν οἱ Ἐπίσκοποι βεβαιώσωσιν, ὅτι ἡ θ. Εὐχαριστία οὐδέποτε θὰ διατηρηθῇ ἐν τῷ Σκευοφυλακίῳ, ἐκτὸς ἀνωμάλων περιστάσεων, καθ' ἃς ἤθελεν ἐκφράσῃ τοιαύτην ἐπιθυμίαν ὁ Ἐφημέριος καὶ ἤθελεν ἐγκρίνῃ ὁ Ἐπίσκοπος.

Ἐφ' ὅσον προσήγγιζον αἱ ἡμέραι τῶν συζητήσεων ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Συνελεύσει, ἐπὶ τοσοῦτον ἡ ἔρις μεταξὺ τῶν μερίδων ὠξύνετο. Τὸ ὄργανον τῶν Προτεσταντιζόντων *Record* ἔγραφε : «Μεγάλην εὐθύνην ἐνέχουσι τὰ Εὐαγγελικὰ μέλη τῆς Ἐκκλησ. Συνελεύσεως. Τὰ διατετηρημένα εἴδη τοῦ Μυστηρίου δέν ἀπεμακρύνθησαν τοῦ κύκλου τῆς θείας λατρείας, ἡ ἐρυθρᾶ λυχνία θὰ ἐξακολουθῇ δηλοῦσα τὴν παρουσίαν αὐτῶν. Οὐδὲν μέτρον ἐλήφθη ἐναντίον τῆς διδασκαλίας, ὅτι ἡ τὸ Κοινωνεῖν τοὺς χριστιανοὺς πίστις εἶνε νόμος τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ γνῶσις, ἣν ἀπέκτησαν κατὰ τὰς τελευταίας ἓξ ἑβδομάδας, πρέπει νὰ ἐδίδαξεν αὐτούς, ὅτι ὅ,τι ζητεῖται παρ' αὐτῶν, ὅπως ἐγκρίνωσι, σημαίνει ἐπιστροφὴν εἰς τὴν Mass καὶ εἰς ὅ,τι ἐν αὐτῇ ἐμπεριέχεται.... Ὅλοι ἐν τῇ Συνελεύσει δέον νὰ συνεργασθῶσι προτείνοντες διορθώσεις ἐκφραζούσας τὰς πεποιθήσεις αὐτῶν καὶ προσκτώμενοι ψήφους εἰς ὑποστήριξιν αὐτῶν». Ἀφ' ἑτέρου ἡ Ὁμοσπονδία τῶν Καθολικῶν (=Ἀγγλοκαθολικῶν) ἱερέων ἔλαβε τὴν

ἑξῆς ἀπόφασιν. «Ἐπειδὴ αἱ γενόμεναι διορθώσεις ὑπὸ τῶν Ἐπισκόπων δὲν εἶνε τοιαῦται, ὥστε νὰ γένωνται ἀποδεκταὶ μήτε ὑπὸ τῶν Καθολικῶν μήτε ὑπο τῶν Εὐαγγελικῶν καὶ δὲν θὰ προαγάγωσι τὴν εἰρήνην τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐπειδὴ μεταβολαὶ ἐπενεχθεῖσαι εἰς τὰς λειτουργικὰς ἀρχὰς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας κατ' ἀνάγκην ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιῶν τῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ μετ' αὐτῆς καὶ ἡ γνώμη τῶν Ἐκκλησιῶν ἐκείνων δὲν ἐλήφθη μέχρι τοῦδε, ἡ Συνέλευσις ἐκφράζει τὴν γνώμην, ὅπως τὸ ὅλον ζήτημα τοῦ Εὐχολογίου ἀναβληθῇ εἰς χρονικὸν σημεῖον μετὰ τὴν Conference τοῦ Lambeth, ἥτις μέλλει νὰ συνέλθῃ τῷ 1930. Τῆς συζητήσεως μετέσχον καὶ αὖθις καὶ οἱ Ἀσυμμόρφωτοι, ἐξ ὧν ὁ Dr Carnegie Simpson ἐξέφρασε τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἡ Ἐκκλησ. Συνέλευσις θὰ ἐνισχύσῃ ἔτι μᾶλλον τὸν ὅρον, ὅπως ἡ Reservation χρησιμοποιῆται ἀπολύτως χάριν τῶν ἀσθενῶν μόνον καὶ οὐχὶ χάριν ἄλλου τινὸς σκοποῦ καὶ προσέθηκεν, ὅτι ἡ στάσις καὶ αὐτοῦ καὶ ἄλλων Ἀσυμμορφώτων, οἵτινες ὑπεστήριξαν τὸ Ν. Ε. ἐν τῷ παρελθόντι, θὰ ἐξαρτηθῇ ἐκ τῆς τοιαύτης ἢ τοιαύτης ἀποφάσεως τῆς Ἐκκλησ. Συνελεύσεως.

Ἡ συνεδρία τῆς Δευτέρας 6ης Φεβρουαρίου ὑπῆρξεν ἐκ τῶν μᾶλλον πολυσυχνάστων. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας εἰσηγούμενος τὸ Νομοσχέδιον τοῦ Εὐχολογίου τοῦ 1928 ὑπέδειξεν ἐν ἀρχῇ, ὅτι, ἵνα ἡ ἀναθεώρησις προχωρήσῃ, ἀνάγκη τὸ Νομοσχέδιον νὰ τύχῃ τῆς ἐγκρίσεως ἑνὸς ἑκάστου τῶν τριῶν σωμάτων συνεδριαζόντων ἰδιαιτέρως. Ἐχαρακτήρισεν εἶτα τὸ Νομοσχέδιον ὡς καλῶς ἐσταθμισμένην καὶ καλῶς μεμελετημένην πρότασιν, ἥτις ἐν εὐρέσιν ὁρίοις συνδέει τὴν νομιμοφροσύνην, τὰς παραδόσεις καὶ τὰς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τελευταῖον συνέστησεν ἐγκράτειαν γλώσσης προκειμένου περὶ τῆς συζητήσεως τοσοῦτον ἐνδιαφέροντος θρησκευτικοῦ ζητήματος. Ἐξ ἀφορμῆς τῶν γραφέντων μετὰ τὴν ἀπόρριψιν τοῦ Ν. Ε. περὶ χωρισμοῦ Ἐκκλησίας καὶ Κράτους ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος εἶπεν· «Ἡ σχέσις Ἐκκλησίας καὶ Κράτους καὶ ἡ εὐθύνη ἑκάστου ἐξ αὐτῶν ἤγαγεν εἰς τὸν ὅρον «χωρισμὸς» (Disestablishment), ὅστις εὐχερῶς φέρεται ἀπὸ στόματος εἰς στόμα ἔν τισι κύκλοις. Γίνεται χρῆσις αὐτοῦ ἐν τῇ συνομιλίᾳ μετ' εὐκολίας, ἥτις δεικνύει, ὥς μοι φαίνεται, λήθην τῆς παρακαταθήκης, ἣν ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν ἔχει παρὰ τοῦ Θεοῦ, νὰ εἶνε τὸ ἀνεγνωρισμένον στόμα τῆς πίστεως τοῦ ἔθνους καὶ τὸ ἀνεγνωρισμένον ἐπίσημον ὄργανον τοῦ λόγου καὶ τῶν Μυστηρίων τοῦ Χριστοῦ. Τὴν Ἐκκλησίαν λοιπὸν ὡς τοιαύτην ἐν τῇ κανονικῇ αὐτῆς ζωῇ βαρύνει ἡ εὐθύνη παντὸς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν λατρείαν αὐτῆς καὶ οὐδὲν δύναται νὰ θίξῃ τὸ ὕψιστον αὐτῆς τοῦτο δικαίωμα. Δὲν διακρίνω κίνδυνον ἀναμίξεως εἰς τὸ δικαίωμα αὐτῆς τοῦτο, ἀλλ' ὀφείλομεν νὰ παραμείνωμεν ἀκλόνητοι εἰς τὴν ἀξίωσιν ἡμῶν ταύτην. Συνι-

στῶ προσοχὴν εἰς τοὺς φίλους ἡμῶν μήπως δι' ἀπερισκέπτου λέξεως ἢ ἐπιπολαίου σιωπῆς ἐνισχύσωσι τὰς δυνάμεις, αἵτινες, ἐὰν τὸ νῆμα αὖθις τυχὸν περιπλακῇ, θὰ κόψωσιν αὐτὸ ἀνηλεῶς εἰς δύο καὶ θὰ καταστρέψωσιν ἀνυπομόνως κἄτι τι, τὸ ὁποῖον δι' ὅλης τῆς ἱστορίας ἡμῶν ἀποτελεῖ χαρακτηριστικὸν τῆς πολυσυνθέτου ζωῆς τῆς 'Αγγλίας». Μετὰ τὸν 'Αρχιεπίσκοπον ὁ 'Επίσκοπος τοῦ St. Edmundsbury καὶ Ipswich προὔτειναν ἀναβολὴν καὶ ἐπετέθη κατὰ τῆς Reservation εἰπών, ὅτι ὁ κύριος λόγος τῆς ἀπορρίψεως τοῦ προηγουμένου Νομοσχεδίου ἦτο ἡ εἰσαγωγὴ τῆς Reservation καὶ ἐπειδὴ καὶ ἐν τῷ νέῳ Νομοσχεδίῳ διατηρεῖται αὕτη, αὐτὸς ἀποσύρει τὴν ὑποστήριξιν αὐτοῦ καὶ δὲν φρονεῖ, ὅτι τὸ Κοινοβούλιον διὰ τῆς ἀποφάσεως αὐτοῦ ἐπενέβη εἰς τὰ πνευματικὰ δικαιώματα τῆς 'Εκκλησίας. 'Εν τέλει δ' ἐξέφρασε τὴν λύπην αὐτοῦ, διότι πολλοὶ κληρικοὶ ποθοῦσι νὰ ἐπαναφέρωσι τὴν 'Εκκλησίαν εἰς τὴν θέσιν, ἣν εἶχε κατὰ τὸν Μεσαίωνα, ἐνῷ αὐτὸς ἐπιθυμεῖ νὰ ἴδῃ αὐτὴν κατευθυνομένην πρὸς νέαν διεύθυνσιν τ. ἔ. πρὸς στενὴν σχέσιν καὶ φιλίαν μετὰ τῶν μεγάλων σωμάτων τῶν Ἄγγλων 'Ασυμμορφώτων. Ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα ὡμίλησε καὶ ὁ 'Επίσκοπος Βιρμιγχάμης καὶ ἰδίᾳ ὁ Canon Gny Bogers εἰπών, ὅτι δικαίως ἔκρινεν ἡ Βουλὴ τῶν Κοινοτήτων, ὅτι κατὰ τὴν γνώμην αὐτῆς διεταράχθη τὸ ἰσοζύγιον τῆς διδασκαλίας καὶ ὅτι τὸ Προτεσταντικὸν Ἔθνος—διότι εἶνε ἀκόμη Προτεσταντικὸν Ἔθνος —ἔχει δικαίωμα νὰ εἴπῃ ἂν κατὰ τὴν κρίσιν αὐτοῦ ἡ 'Εκκλησία πρέπει νὰ ἐξακολουθήσῃ ὡς ἡ ἐπίσημος 'Εκκλησία ἑνὸς Προτεσταντικοῦ Ἔθνους. 'Απὸ τοῦ κατηφόρου, εἰς ὃν ἐξέκλινεν ἡ συζήτησις, ἐπανήγαγεν αὐτὴν ὁ 'Αρχιεπίσκοπος Ὑόρκης εἰπών, ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς κοινῆς αὐτῆς συνεδρίας δὲν εἶνε νὰ ἀποφανθῶσιν ἂν κατ' ἀρχὴν δέχεται ἡ 'Εκκλησ. Συνέλευσις τὸ νέον Νομοσχέδιον καὶ ὅτι ἑπομένως λόγοι ὡς οἱ τοῦ 'Επισκόπου τοῦ Edmundsbury ἀνήκουσιν εἰς τὴν κατ' ἰδίαν τῶν τριῶν Σωμάτων συζήτησιν.

Μετὰ βραχεῖαν ἀγόρευσιν τοῦ λόρδου Hugh Cecil εἰπόντος, ὅτι πᾶσα οὐσιώδης μεταβολὴ ἐν τῷ νέῳ Νομοσχεδίῳ θέλει εὕρῃ αὐτὸν καὶ τοὺς ὀπαδοὺς αὐτοῦ πολεμίους, καθόσον δὲν διαβλέπει καλόν τι ἐξ ἀναθεωρηθέντος Εὐχολογίου, τὸ ὁποῖον θὰ ἀντεστάθμιζε τὸ μέγα κακὸν τῆς ἀποδοχῆς παρὰ τοῦ Κοινοβουλίου μιᾶς οὐσιώδους μεταβολῆς ὡς πρὸς τὴν διακονίαν τοῦ λόγου καὶ τῶν μυστηρίων καὶ ἀφοῦ ὁ 'Επίσκοπος τοῦ Edmundsbury καὶ Ipswich ἀπέσυρε τὴν πρότασιν αὐτοῦ περὶ ἀναβολῆς, ἡ 'Εκκλησ. Συνέλευσις ἀπεδέχθη τὴν πρότασιν τοῦ 'Αρχιεπισκόπου Καντουαρίας, ὅπως προβῇ ἕκαστον τῶν τριῶν Σωμάτων εἰς τὴν συζήτησιν καὶ ψηφοφορίαν κατ' ἀρχὴν ἐπὶ τοῦ νέου Νομοσχεδίου.

Τὴν ἑπομένην Τρίτην, 7ην Φεβρουαρίου, παρόντων 40 'Επισκόπων

ἐκ τῶν 43 ἤρξατο ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Ἐπισκόπων ἡ συζήτησις, εἰσηγουμένου τοῦ Ἐπισκόπου Chelmsford. Οὗτος ἀφοῦ ἀνέμνησε τὰ προηγηθέντα τῆς νέας ἀναθεωρήσεως γεγονότα εἶπεν, ὅτι διὰ τοῦ νέου Νομοσχεδίου οἱ Ἐπίσκοποι προσεπάθησαν νὰ ἄρωσι τὰς ἀντιρρήσεις τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων καὶ συνέστησεν, ὅπως ἐπιψηφισθῇ τὸ Νομοσχέδιον. Ὁ ἐπίσκοπος τοῦ Norwich, κεκηρυγμένος πολέμιος καὶ τοῦ προηγουμένου Νομοσχεδίου, ἐδήλωσεν, ὅτι θὰ καταψηφίσῃ καὶ τὸ νέον, καθόσον αἱ ἐπενεχθεῖσαι εἰς αὐτὸ μεταβολαὶ οὐδεμίαν ἐπιφέρουσι παραλλαγὴν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ προηγουμένου, τὸ ὁποῖον κατεψήφισε. Ὁ ἐπίσκοπος Βιρμιγχάμης ἐκφράσας τὴν ἐλπίδα, ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι ἔστω καὶ τὴν τελευταίαν στιγμὴν θὰ ἀρνηθῶσι νὰ ἐπιψηφίσωσι τὸ διορθωθὲν Νομοσχέδιον ὑπεστήριξε τὴν παλαιὰν πρότασιν, ἣν καὶ νῦν ἐπανέλαβεν ὁ Ἐπίσκοπος Norwich, ὅπως ὑποβληθῇ εἰς τὴν Βουλὴν Νομοσχέδιον Εὐχολογίου περιέχοντος μόνα τὰ σημεῖα, ἐν οἷς πάντες συμφωνοῦσιν. Ἀπαντῶν εἰς τοὺς δύο προλαλήσαντας ὁ Ἐπίσκοπος τοῦ Durham ἐτόνισεν, ὅτι τὸ Νέον Εὐχολόγιον ἔχει τὴν πλήρη ἐκκλησιαστικὴν ἔγκρισιν καὶ ἂν δὲν ὑπῆρχε τὸ Establishment δηλ. ὁ σύνδεσμος Κράτους καὶ Ἐκκλησίας, τοῦτο θὰ ἦτο νόμος τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς ἐγκρίσεως ἐκείνης καὶ προσέθηκεν, ὅτι ἐπειδὴ ἡ Ἐκκλησία κέκτηται ἀνεξάρτητον αὐθεντίαν, ἥτις δέον νὰ ᾖ ἐλευθέρα, καὶ ὑποχρεοῦται νὰ τηρήσῃ τὴν πνευματικὴν αὐτῆς ἐλευθερίαν, δὲν δύναται νὰ ἀποδεχθῇ, ὅ,τι νῦν ἀπαιτεῖ παρ' αὐτῆς ἡ Βουλὴ τῶν Κοινοτήτων. Ὑπὲρ τῆς κατ' ἀρχὴν ἐπιψηφίσεως τοῦ νέου Νομοσχεδίου ὡμίλησαν ὡσαύτως οἱ Ἐπίσκοποι Manchester καὶ Λονδίνου, ἐνῷ ὁ Ἐπίσκοπος Eneter ἐκηρύχθη κατ' αὐτοῦ, διότι ἐν τῷ νέῳ Βιβλίῳ εὕρηνται πράγματα σχετιζόμενα πρὸς τὴν Ρώμην καὶ διότι τὸ τέλος τῆς συζητήσεως αὐτῆς κατὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ θὰ εἶνε ὁ πολλαπλασιασμὸς τοῦ ἀριθμοῦ τῶν θελόντων νὰ προσχωρήσωσι πρὸς τὴν Ρώμην, ὅστις εἶνε ἤδη μέγας. Ἀφοῦ δὲ τὸν λόγον ἔλαβον τρεῖς ἕτεροι Ἐπίσκοποι, ὧν ὁ Truro εἶπεν, ὅτι δὲν ἐγκρίνει τὰς ἐπενεχθείσας τροποποιήσεις, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας ἀνεκεφαλαίωσε συντόμως τὴν συζήτησιν καὶ ἡ πρότασις ἐτέθη εἰς ψηφοφορίαν. Ἐψήφισαν ὑπὲρ τῆς προτάσεως 35 καὶ κατ' αὐτῆς 5. Οἱ καταψηφίσαντες ἦσαν οἱ Ἐπίσκοποι Norwich, Eneter, Worcester Birmingham καὶ St. Edmunds καὶ Ipswich.

Ἐν τῇ Βουλῇ τοῦ Κλήρου μετὰ εἰσήγησιν τοῦ Dean τοῦ Westminster ἐπὶ τῆς σοβαρότητος τοῦ ζητήματος ὁ Ἀρχιδιάκονος τοῦ St. Albem προὔτεινε τὴν ἐπιψήφισιν τοῦ Νομοσχεδίου τοῦ 1928, ἐνῷ ὁ Preb. Thicknesse προὔτεινε νὰ ἀναβληθῇ ἡ ἐξέτασις τοῦ Νομοσχεδίου μετὰ τὸ Συνέδριον τοῦ Lambeth τῷ 1930. Ἡ δευτέρα πρότασις ἀπερρίφθη διὰ

ψήφων 186 ἐναντίον 19. Εἶτα ὁ Dr Derwell Stone εἰπών, ὅτι τὸ Νομοσχέδιον τοῦ Εὐχολογίου δὲν εἶνε συνέπεια συμφωνίας τοῦ ἐκκλησιαστικόφρονος λαοῦ καὶ δὲν παρέχει ἐλπίδα ἱκανοποιητικῆς διευθετήσεως προὔτεινεν, ὅπως ἡ Βουλὴ τοῦ Κλήρου μὴ ἐπιδοκιμάσῃ αὐτὸ κατ᾽ ἀρχήν. Ἀντιθέτως πρὸς αὐτὸν καὶ ὑπὸ πνεῦμα μετριοπαθὲς συντηρητικὸν ὡμίλησαν καὶ ἄλλοι, ἀλλ᾽ ἰδίᾳ ὁ Dean τοῦ Canterbury εἰπὼν μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς: Ἡ Ἐκκλησία ἐπίστευε πάντοτε καὶ τὰς δύο διδασκαλίας καὶ τὴν τῆς ἀποδοχῆς (Receptionism τῆς ἐν πίστει ἀποδοχῆς ὅτι κοινωνεῖ τις σῶμα καὶ αἷμα) καὶ τὴν τῆς πραγματικῆς παρουσίας. Δὲν ἔχομεν ἢ νὰ λάβωμεν ὑπ᾽ ὄψιν τὴν ἀπόφασιν ἐν τῷ ἐπεισοδίῳ τοῦ Bennet ἀφ᾽ ἑνὸς καὶ τὰς μεμετρημένας ἐκφράσεις τῶν Ἀρχιεπισκόπων Temple καὶ Maclagan ἐν τῇ εἰς τὸν Πάπαν ἀπαντήσει αὐτῶν.... Νομίζει, ὅτι τὸ νέον Νομοσχέδιον ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν περιληπτικότητα τὴν ἀπαιτουμένην ἐν τῇ Ἀγγλικανικῇ Ἐκκλησίᾳ, ὅτι τίθησι πραγματικὰ ὅρια καὶ προμηθεύει μέσον πρὸς κεκανονισμένην δεόντως ποικιλίαν ἐν τῇ δημοσίᾳ λατρείᾳ. Ἐντεῦθεν καὶ προτείνει τὴν καθόλου ἐπιψήφισιν αὐτοῦ». Ὁ D. Kidd εἶπεν, ὅτι «οὐδεμία ἄλλη Ἐκκλησία κατώρθωσε νὰ περιλάβῃ δύο τάσεις, αἵτινες καλοῦνται ἀφ᾽ ἑνὸς καθολικὴ καὶ ἀφ᾽ ἑτέρου προτεσταντική. Τοῦτο ἀποτελεῖ τὸν μοναδικὸν χαρακτῆρα τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας· ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἐπίσκοποι ὑπῆρξαν νομιμόφρονες εἰς τὸν χαρακτῆρα τοῦτον ἔχουσι δίκαιον νὰ ἀξιῶσι νομιμόφρονα ὑποστήριξιν. Ἴσως ἐν τούτῳ μόνον ἐλησμόνησαν τὸν χαρακτῆρα τοῦτον, ὅτι ὥρισαν, ὅτι ἡ Reservation δύναται νὰ τοποθετηθῇ καὶ ἐν τῷ Σκευοφυλακίῳ. Ἡ καθιερωτικὴ εὐχὴ ἐν τῷ Εὐχολογίῳ τοῦ 1662 παρουσιάζει τὴν μίαν ἄποψιν τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ, ἐνῷ εἰς τὸ τέλος τῆς Κατηχήσεως, ἥτις χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1604 διάφορος ἐκφράζεται γνώμη. Ἐν τέλει ὁ ῥήτωρ προὔτεινεν ὡσαύτως τὴν κατ᾽ ἀρχὴν ἀποδοχὴν τοῦ Νομοσχεδίου. Ἀφοῦ δὲ ἄλλοι λαβόντες τὸν λόγον ἐπηνέχθησαν κατὰ τῆς κατ᾽ ἀρχὴν ἀποδοχῆς καὶ ὁ Chancellor Srawley ἀνεκεφαλαίωσε τὰ λεχθέντα ἐγένετο ἡ ψηφοφορία. Κατ᾽ αὐτὴν ὑπὲρ τῆς κατ᾽ ἀρχὴν ἀποδοχῆς ἐψήφισαν 247, κατ᾽ αὐτῆς δὲ 35. Μεταξὺ τῶν καταψηφισάντων καταλέγονται ὁ διάσημος Dean τοῦ St. Paul, ὁ Dr Darwell Stone, ὁ ἀρχιδιάκονος τοῦ Worcester καὶ ἄλλοι.

Ἐν τῇ Βουλῇ τέλος τοῦ Λαοῦ, ἥτις συνῆλθεν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ λόρδου Selbone ὁ Lawrence Hardy προὔτεινε τὴν κατ᾽ ἀρχὴν ἀποδοχὴν τοῦ Νομοσχεδίου. Ἐνῷ δὲ ὁ Athelstan Riley ὑπέβαλε τὴν πρότασιν, ὅπως ἡ Βουλὴ τοῦ Λαοῦ, καίπερ ἐκφράζουσα τὸν πόθον νὰ ἀκολουθήσῃ τοὺς Ἀρχιεπισκόπους καὶ τοὺς Ἐπισκόπους, συστήσῃ τὴν ἀναβολὴν τῆς ἐξετάσεως τοῦ Νομοσχεδίου μέχρι τοῦ 1931, ὁ Sir Thomas

Inskip ἀπέδειξεν, ὅτι ἡ Βουλὴ τοῦ Λαοῦ δέον νὰ ἀρνηθῇ τὴν κατ' ἀρχὴν ἔγκρισιν Νομοσχεδίου, τὸ ὁποῖον καθορίζει διαρκῆ Reservation. Ἀφοῦ δὲ καὶ ἄλλοι πλεῖστοι ἔλαβον τὸν λόγον, ὧν οἱ μὲν ὑπὲρ τῆς ἀναβολῆς, οἱ δὲ ὑπὲρ τῆς ἀποσύρσεως καὶ τρίτοι ὑπὲρ τῆς κατ' ἀρχὴν ἀποδοχῆς καὶ ἡ συζήτησις παρετάθη καὶ τὴν ἐπιοῦσαν Τετάρτην 8ην Φεβρ., ἡ πρότασις τῆς κατ' ἀρχὴν ἀποδοχῆς ἐτέθη εἰς ψηφοφορίαν. Ὑπὲρ αὐτῆς ἐψήφισαν 136, κατ' αὐτῆς δὲ 69. Οὕτω τὸ Νομοσχέδιον ἐγένετο ἀποδεκτὸν κατ' ἀρχὴν καὶ ὑπὸ τῶν τριῶν Σωμάτων τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Συνελεύσεως.

(Ἕπεται συνέχεια)

Λονδῖνον † Ο ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΣ

ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ
ΒΙΒΛΙΟΦΥΛΑΚΟΣ ΤΩΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΩΝ

Η ΚΑΘ' ΗΜΑΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

ΚΑΤ' ΑΝΑΦΟΡΑΝ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΝ ΤΕΤΡΑΦΩΝΟΝ

Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Μουσική.

[Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου]

Ἐπιχειροῦμεν ἤδη νὰ ἐξετάσωμεν κατὰ πόσον εἶναι νεκρὰ καὶ ἄψυχος καὶ ἀηδὴς ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν Μουσική. Μετὰ τὰ λεχθέντα δύναται νὰ θεωρηθῇ νεκρὰ καὶ ἄψυχος μόνον εἰς τὸν νεκρὸν νοῦν τῶν ὑβριζόντων καὶ βδελυσσομένων αὐτήν· ἀλλ' ἀφήσωμεν αὐτοὺς νὰ κενεμβατῶσι καὶ ἂς ἐξετάσωμεν ἄλλους ἐξ ἡμῶν, οὐ πολὺ ἐκείνων διαφέροντας, μανιώδεις ἐραστὰς (μόνον κατὰ τὸ φαινόμενον, κατ' οὐσίαν δὲ οὐδὲν ἐννοοῦντας) τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς καὶ ἐπτοημένους περὶ πᾶν εὐρωπαϊκὸν ἄνευ διακρίσεως καλοῦ καὶ κακοῦ, ὠφελίμου καὶ βλαβεροῦ, χρησίμου καὶ ἀχρήστου. Οὗτοί εἰσιν οἱ λεγόμενοι μεταρρυθμισταί, οἱ πίθηκοι τῶν Εὐρωπαίων, οἱ ξενομανεῖς, οἱ μαλλιαροὶ τῆς μουσικῆς μας· οὗτοι τρέχουσιν εἰς τὰς πλατείας, ἐν αἷς παίζει ἡ εὐρωπαϊκὴ μουσική, καὶ ἀκροῶνται αὐτῆς περιπατοῦντες, συζητοῦντες, φαντασιοῦντες καὶ πᾶν ἄλλο ποιοῦντες ἢ μουσικῆς ἀπολαύοντες. Ἂν δὲ εἴπῃ τις εἰς αὐτοὺς ὅτι τὸ παιζόμενον — ἡ madame Angau λόγου χάριν — εἶναι ἀσιατικόν, ἀποστρέφουσι τὸ πρόσωπον, βύουσι τὰ ὦτα καὶ συνοφρυοῦνται διὰ τὴν μέλ-

λουσαν νὰ διαταράξῃ τὰ εὐαίσθητα ὦτά των ἀσιατικὴν μουσικήν, καίπερ μὴ οὖσαν· ἀλλ' ἄν τις εἴπῃ εἰς αὐτοὺς ὅτι τὸ παιζόμενον ἀσιατικὸν ᾆσμα εἶναι εὐρωπαϊκόν, τοῦ Βέρδη ἢ Μεδελσῶνος, ἐντείνουσι τὰ ὦτα, ἀνοίγουσι τὸ στόμα καὶ χάσκοντες ἀκροῶνται.

Διηγοῦμαι τοιοῦτόν τι γεγονός, ὅπερ συνέβη ἐν μέσαις Ἀθήναις. Σπουδαστής τις Κεφαλλὴν συνεζήτει πάντοτε μετ' Ἀνατολίτου σπουδαστοῦ καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν πείσῃ περὶ τῶν χαρίτων καὶ τῶν καλλονῶν τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς καὶ ἔλεγεν ὅτι τὰ ὦτά του ἐθισθέντα εἰς τὴν ἀνατολικὴν μουσικὴν κατέστησαν ἀνεπίδεκτα καλαισθησίας καὶ αἰσθήσεως εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς, ἥτις εἶναι ἡ μόνη ἐπαξίως φέρουσα τὸ ὄνομα τῆς μουσικῆς· ὁ Ἀνατολίτης ἀπήντα· «δὲν καταλαμβάνω τίποτε ἀπὸ τὴν μουσικήν σας, θορυβεῖ, ταράττει καὶ ἐκκωφεῖ τὰ ὦτά μου· εἰς τὰ ὦτά μου εἰσέρχεται, εἰς τὴν καρδίαν μου τίποτε». Ἡμέραν τινὰ ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς Ὁμονοίας ἔπαιζεν ὁ Γαϊδεμβέργερ τὰς κατρίλλιας τῆς Ἀβάνας ἢ Ἱσπανικάς· ἅπαντες οἱ ἀκροαταὶ ἠλεκτρίσθησαν καὶ ἐστάθησαν καὶ ἠκροῶντο· δὲν περιεφέροντο ὡς ἐν ἄλλοις ᾄσμασιν. Ὁ Ἀνατολίτης ἤρχισε νὰ περιπατῇ προσποιούμενος τὸν ἀδιάφορον· ὁ Κεφαλλὴν ἥρπασεν αὐτὸν ἐκ τοῦ ὤμου εἰπών· «στάσου, ἀναίσθητε, νὰ ἀκούσῃς ἓν ἔξοχον εὐρωπαϊκὸν μέλος». Μετὰ τὸ τέλος ἠρώτησεν αὐτόν· «πῶς τοῦ ἐφάνη»· ἀπήντησεν ἐκεῖνος «ἔξοχον». Τότε λέγει· «βλέπεις, τί θὰ εἴπῃ εὐρωπαϊκὴ μουσική;» Κατέρχεται ἐκ τῆς ἐξέδρας ὁ Γαϊτεμβέργερ, ἐρωτᾷ αὐτόν, τί ἦτο τὸ παιχθέν, ἀπαντᾷ δὲ ἐκεῖνος «ἀραβικὸς χορός· τὸ ὄνομα τοῦ ἤχου Νιχαβέντ». Ὁ Ἀνατολίτης προσέβλεψε πονηρῶς πρὸς τὸν Κεφαλλῆνα, ἐκεῖνος δὲ ἐξ ἐντροπῆς ἔγεινεν ἀστακός· ὁ δὲ Γαϊδεμβέργερ ἀπαντᾷ· «τί τὸ παράδοξον; τὰ ἀνατολικὰ ᾄσματά εἰσι περιπαθέστατα· καὶ αἱ λαμπρόταται τῶν εὐρωπαϊκῶν μονῳδιῶν ἐν τοῖς μελλοδράμασίν εἰσιν ἀπομιμήσεις ἀνατολικῶν ᾀσμάτων».

Ἀλλὰ διατί οἱ Ἀνατολῖται δὲν αἰσθάνονται τὰ κάλλη τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς ὅπως διατείνονται οἱ μῖμοι τῆς Εὐρώπης, οἱ καὶ τὴν ἀφομοίωσιν τῆς Ἐκκλησ. ἡμῶν Μουσικῆς πρὸς τὴν μουσικὴν τοῦ θεάτρου ἐπιθυμοῦντες; Διότι οἱ Ἀνατολῖται εἶναι ἀναίσθητοι καὶ ἀνεπίδεκτοι καλλονῆς; Ἀλλ' ὁ ἀναίσθητος οὐδὲν ἐξ οὐδεμιᾶς μουσικῆς αἰσθάνεται, ὁ δὲ Ἀνατολίτης αἰσθάνεται κάλλιστα τὴν ὡραίαν, περιπαθῆ, τερπνήν, ἡδεῖαν, ἰδικήν του μουσικήν· δὲν αἰσθάνεται τὴν εὐρωπαϊκὴν μουσικήν, διότι εἰσδύει μετὰ θορύβου εἰς τὰ ὦτα, συγχέει καὶ ταράττει τὴν αἴσθησιν, ποιεῖ αὐτὸν ἐννεὸν καὶ ἐμβρόντητον, μὴ εἰσδύουσα εἰς τὴν καρδίαν· σφάλλεται αὐτός, ἂν δὲν τὸν ἀφαρπάζῃ, ἀλλὰ σύρῃ βιαίως καὶ ἕλκῃ αὐτὸν καταναγκαστικῶς πρὸς ἑαυτήν; Εἶναι μουσικὴ τετεχνημένη καὶ βεβιασμένη καὶ τὸ κάλλος αὐτῆς δὲν ποιεῖ αἰσθητόν, εἰμὴ εἰς μόνους τοὺς

βιασθέντας καὶ ἐξασκηθέντας νὰ τέρπωνται εἰς αὐτό· ἀλλ' οὐχ οὕτως ἡ φυσικὴ ἀνατολικὴ μουσική. Αὕτη ἕλκει εὐθὺς ἀκουσμένη, εὐθὺς εἰσδύουσα εἰς τὴν καρδίαν, εὐθὺς ἀφαρπάζουσα, εὐθὺς κατασκηνοῦσα ἐν τῇ ψυχῇ, εὐθὺς ἐξεγείρουσα, ἡδύνουσα, τέρπουσα, καταθέλγουσα· αὕτη ἐστὶν ἡ ἄψυχος, νεκρά, ἀηδὴς μουσική;

Ταύτης, τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν Μουσικῆς δηλονότι, ἠκροῶντο καὶ ἀκροῶνται μεθ' ἡδονῆς καὶ συγκινήσεως ἐπιφανέστατοι Εὐρωπαῖοί τε καὶ Ρῶσοι, ὅπου ἂν τύχῃ, ἀξιότιμοι κατήγοροι αὐτῆς· ταύτην θαυμάζουσι καὶ ταύτης τῆς μονοτόνου καὶ ἀηδοῦς διασαλπίζουσι τὴν ἡδονὴν καὶ τὴν χάριν Εὐρωπαῖοι μουσικοὶ τὰ πρῶτα φέροντες· ταύτης τὸν συγκινητικὸν Δεύτερον ἦχον εὕρημα ἐθεώρησαν καὶ ἐθαύμασαν. Περὶ τῆς ἑαυτῶν μουσικῆς εἶπον ὅτι μετά τινα χρόνον θὰ στηρεύσῃ καὶ θὰ καταφύγῃ εἰς τὴν ἀκένωτον πηγήν, τὴν ἀνατολικὴν μουσικήν· 7) καὶ πλεῖστοι ἄλλα ἐγκώμια αὐτῆς ἔψαλαν. Δὲν εἶχον, φαίνεται, οἱ ἄνθρωποι τὴν αἴσθησιν τὴν ἰδικήν σας. Πλεῖστα ἠδυνάμεθα νὰ ἐπισωρεύσωμεν παραδείγματα Εὐρωπαίων ἐπιφανῶν μουσικῶν καὶ Ρώσων ἐπαινούντων τὴν Ἐκκλησ. Μουσικήν· ἀλλὰ φειδόμεθα τῶν ἡμετέρων ἀναγνωστῶν, παραπέμποντες τὸν ἐπιθυμοῦντα πλείονα νὰ γνωρίσῃ εἰς τὰς «***Συμβολὰς εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησ. ἡμῶν Μουσικῆς***» τοῦ Μ. Πρωτεκδίκου κ. Γεωργίου Παπαδοπούλου, ὡς καὶ εἰς τὴν μέχρι πρό τινος ἐκδιδομένην ἐν Ἀθήναις μουσικὴν ἐφημερίδα «***Φόρμιγγα***», ἐν ᾗ πλεῖστα ἐγράφησαν περὶ τῆς ἡμετέρας Μουσικῆς ὑπὸ ἀνδρῶν ἐπιστημόνων, Θεολόγων καὶ μουσικῶν, ξένων τε καὶ ἡμετέρων.

Ἱκανὰ εἰσὶ τὰ μέχρι τοῦδε γεγραμμένα περί τε τῆς ἀξίας καὶ τῆς ὑπεροχῆς τῆς ἡμετέρας Μουσικῆς· ἀλλ' ὑπολείπονταί τινα, τὰ ὁποῖα εἰς τὸ τεχνικὸν κυρίως ἀναφερόμενα μέρος καὶ οὐ καταληπτὰ ὄντα τοῖς ἀμυήτοις μουσικῆς, δι' οὓς καὶ μόνους ἐγράφη ἡ παροῦσα πραγματεία, ἐμέλλομεν νὰ παραλείψωμεν· ἀλλ' ἐπειδὴ τοῖς καὶ ἐλαχίστην ἔχουσι γνῶσιν τῆς μουσικῆς δὲν τυγχάνουσιν ἄβατος ἐρημία, ἐκρίναμεν οὐκ ἄπο σκοποῦ βραχέα τινὰ νὰ ὑποτυπώσωμεν, ἵνα ἀκριβεστέρα γένηται ἡ περὶ τῆς

---

7) Ὁ ἀείμνηστος Γάλλος μουσικολόγος κ. Ι. Α. Bourgault—Ducoudroy εἰς ἓν αὐτοῦ σύγγραμμα, ὅπερ πραγματεύεται περὶ τῆς ἐν Ἀνατολῇ μουσικῆς μεταρρυθμίσεως, διακηρύττει ὅτι «Ἡ νεωτέρα τέχνη βλέπει ἑαυτὴν καταδεδικασμένην εἰς τὴν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον στέρησιν τῆς ἰδιότητος ταύτης, ἥτις ἀναντιρρήτως εἶναι μία τῶν αἰτιῶν τῆς ὑπεροχῆς τῆς ἀρχαίας τέχνης. Ἡ βαθεῖα τῶν ἀνατολικῶν πραγμάτων γνῶσις θ' ἀπεκάλυπτεν εἰς τοὺς Εὐρωπαίους μουσικοὺς ἀθεάτους ἔτι ὁρίζοντας. Ἀντλῶσα ἐκ τῆς αἰωνίου ταύτης πηγῆς τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων, τῶν νέων ἐκφράσεως μέσων, ἡ νεωτέρα μουσική, ὥριμος ἤδη, ἤθελεν ἀναβαπτισθῇ καὶ ἀνακαινισθῇ. Θὰ ἠδύνατο τότε νὰ ὁμιλῇ διὰ τῆς ἁπλότητος, ὅπερ δὲν τολμᾷ σήμερον νὰ τὸ πράξῃ» (**Etudes sur la musidue ecclésiastique. Paris 1887**).

ἡμετέρας Μουσικῆς γνῶσις καὶ μὴ ἐν ταῖς συζητήσεσι παρακρουσθῶσι καὶ ἀποπλανηθῶσιν ἐν ταῖς σκέψεσιν αὐτῶν ὑπὸ ἀμαθῶν ἢ ἐπιπολαίων νέοι τε καὶ γέροντες μουσικῆς ἄμοιροι.

Τὰ κυριώτερα συστατικὰ τῆς Μουσικῆς εἶναι ὁ **ἦχος** καὶ ὁ **ρυθμός**, ὧν ἄνευ παντελῶς ἀδύνατος ἀποβαίνει ἡ ὕπαρξις ᾠδῆς καὶ ᾄσματος. Καὶ ὁ μὲν **ἦχος**, τὸν ὁποῖον δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν σῶμα τῆς Μουσικῆς, διαιρεῖται εἰς τονιαῖα διαστήματα, δι' ὧν σχηματίζεται ἡ μουσικὴ κλῖμαξ· ὁ δὲ **ρυθμός,** ὅστις εἶναι τοῦτ' αὐτὸ ἡ ψυχὴ τῆς Μουσικῆς, διαιρεῖται εἰς ἰσόχρονα τεμάχια μέλους, δι' ὧν σχηματίζονται οἱ πόδες τοῦ ᾄσματος. Ἡ ἡμετέρα λοιπὸν μουσικὴ κλῖμαξ, ἡ βάσις τῆς Μουσικῆς, διαιρεῖ τὸν τόνον εἰς τρία καὶ τέσσαρα μέρη, ἐνῷ ἡ Εὐρωπαϊκὴ διαιρεῖ αὐτὸν εἰς δύο μόνον· κλίμακας δὲ ἡ μὲν ἡμετέρα Μουσικὴ ἔχει ὑπὲρ τοὺς ὀγδοήκοντα, ἡ δὲ εὐρωπαϊκὴ μόνον δύο. Ρυθμοὺς αὕτη μέν, ἡ εὐρωπαϊκὴ δηλονότι μουσική, ἔχει ἁπλοῦς ἀρτίους καὶ περιττοὺς καὶ συνθέτους μόνον ἀρτίους, ἡ δὲ ἡμετέρα — πλὴν τῶν ἀνωτέρω — ἔχει καὶ τοὺς συνθέτους περιττούς, οἵτινες εἰς οὐδὲν μέλος εὐρωπαϊκὸν ἀπαντῶσιν. Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν Μουσικὴ ἔχει τρία γένη, τὸ **διατονικόν,** τὸ **χρωματικὸν** καὶ τὸ **ἐναρμόνιον,** ἐνῷ ἡ εὐρωπαϊκὴ ἓν μόνον γένος ἔχει, τὸ **διατονικόν·** πλὴν τούτου, ἡ ἡμετέρα Μουσικὴ ἔχει καὶ ἴδια ποιοτικὰ σημεῖα, **φθορὰς** ἢ **χρόας** λεγόμενα, διὰ τῶν ὁποίων σχηματίζει τὰ χρωματικὰ τετράχορδα πλήρως, ἐνῷ ἡ εὐρωπαϊκὴ πρὸς σχηματισμὸν τοῦ εἰς τὸ χρωματικὸν γένος ὑπαγομένου Πλαγίου Δευτέρου ἤχου καταφεύγει ἐξ ἀνάγκης ἀναποδράστου εἰς ἐπανειλημμένας ὑφέσεις καὶ διέσεις, ἃς καὶ μόνας ἔχει καὶ διὰ τῶν ὁποίων τὸ ἡμιτόνιον καὶ τὸν ἡμιόλιον μόνον δύναται νὰ παραστήσῃ. Καὶ εὐρωπαϊκὸν μὲν τοιοῦτον χρωματικὸν ἦχον δυνάμεθα ἡμεῖς νὰ παραστήσωμεν διὰ διέσεως, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὁ Εὐρωπαῖος τὸν ἡμέτερον· διότι, ἐπειδὴ οἱ φθόγγοι τῆς εὐρωπαϊκῆς κλίμακός εἰσι δεδεσμευμένοι καὶ ἀμετακίνητοι, οὐδὲν εὐρωπαϊκὸν ὄργανον δύναται κατὰ τρόπον πλήρη καὶ τέλειον νὰ ἀποδώσῃ τὸν ἡμέτερον Πλάγιον τοῦ Δευτέρου ἦχον, πλὴν τοῦ τετραχόρδου (βιολίου), ἐν τῷ ὁποίῳ τὰ διαστήματα ἀφίενται ἐλεύθερα εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ παίκτου. Ἰδοὺ καὶ μία σπουδαιοτάτη καὶ ἀνυπέρβλητος ὑπεροχὴ τῆς ἡμετέρας Μουσικῆς· τί νὰ μνημονεύσωμεν ποικιλωτάτων ἄλλων φθορῶν καὶ δὴ τῶν ἐναρμονίων τοῦ Τρίτου ἤχου, θαυμασίως ποικιλλουσῶν τὸ μέλος; Ἀλλὰ μὴ καὶ τοῦ ἑτέρου χρωματικοῦ ἤχου, τοῦ Δευτέρου, ἡ κλῖμαξ ἔχει ἀντίστοιχον ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ; Μετὰ μεγίστης δυσκολίας καὶ ἀτελῶς πάντοτε δύναται νὰ παραστήσῃ αὕτη καὶ τοῦ γλυκυτάτου τούτου ἤχου τὸ μέλος· περὶ δὲ τῶν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Μουσικῇ ὑπαρχουσῶν χροῶν Ζυγοῦ, Κλιτοῦ καὶ Σπάθης, δι' ὧν δυνάμεθα ἀπταίστως νὰ ἐκφράσωμεν λεπτότατα καὶ

ἐκφραστικώτατα τὴν ἔννοιαν πάσης φράσεως καὶ παντὸς συναισθήματος, οὐδὲ λόγος—νομίζομεν—πρέπει νὰ γένηται, καθόσον καὶ αἱ χρόαι αὗται εἶναι ἄγνωστοι εἰς τὴν τετράφωνον μουσικήν, μόνον τόνους καὶ ἡμιτόνια παραδεχομένην καὶ ἀδυνατοῦσαν κατ' ἀκολουθίαν νὰ παραστήσῃ πολυφωνικῶς τοὺς ἤχους τῆς Ἐκκλησ. ἡμῶν Μουσικῆς, οἵτινες ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων εἰσὶν εἰσηγμένοι ἐν ταῖς ἱεραῖς ἀκολουθίαις τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας καὶ τοὺς ὁποίους κατ' ἀνάγκην ἀναπόδραστον πρέπει νὰ καταργήσωμεν, σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ ἅπασαν τὴν ἐνιαύσιον ἀκολουθίαν, ἐὰν θελήσωμεν νὰ περιβάλωμεν τὰ ἡμέτερα ἐκκλησιαστικὰ τροπάρια διὰ τῆς **εὐρωπαϊκῆς πολυφωνίας**.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν ***κλιμάκων***, τῶν ***φθορῶν*** καὶ τῶν ***ρυθμῶν*** τῆς ἡμετέρας Μουσικῆς· τὰ δὲ σημεῖα, δι' ὧν τροποποιοῦνται κατὰ διαφόρους τρόπους ἐν τῇ ἐκφωνήσει οἱ φθόγγοι (Πεταστή, Ἀντικένωμα, Ἕτερον ἢ Σύνδεσμος κτλ.) ἐλλείπουσιν ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ μουσικῇ· πῶς λοιπόν, ἂν θέλῃ ὁ Εὐρωπαῖος νὰ μετενέγκῃ εἰς τὴν ἑαυτοῦ μουσικὴν τοιαύτην τινὰ φωνήν, θὰ παραστήσῃ στερούμενος σημείων παραστάσεως; Ἡ ἡμετέρα Μουσικὴ ποικίλλει ἔτι λαμπρότατα τὰ μέλη καὶ παράγει ἤχους ἐξ ἤχων ἐπὶ τῆς μιᾶς κλίμακος ἐφαρμόζουσα ἄλλην, πλὴν τῆς χρωματικῆς καὶ ἐναρμονίου καὶ αὐτὴν τὴν διατονικήν· οἷον ἐπὶ τοῦ Πα τίθησι τὴν φθορὰν τοῦ Κε καὶ ἀντιστρόφως, τὴν τοῦ Ζω ἐπὶ τοῦ Βου, τὴν τοῦ Βου ἐπὶ τοῦ Ζω ἢ τοῦ Νη ἐπὶ τοῦ Δι (μακὰμ φεραχνάκ), τὴν τοῦ Νη ἐπὶ τοῦ Πα (μακὰμ πουσελίκ, εἶδός τι Πλαγίου Πρώτου, οἷός τις καὶ ὁ ὕμνος τοῦ Ἀπόλλωνος), τὴν τοῦ Νη ἐπὶ τοῦ Γα (εἶδος σεμνοτάτου Τρίτου ἤχου. Ἰδοὺ ὁ Νυμφίος ἔρχεται καὶ τὸ Ἀλληλούϊα αὐτοῦ τὸ σύντομον. Ὅτε οἱ ἔνδοξοι μαθηταί), τὸν Νη ἐπὶ τοῦ Ζω κτλ. Αὗται αἱ ποικιλίαι καὶ τὰ πλεονεκτήματα καὶ πολλὰ ἄλλα ὑπάρχουσιν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Μουσικῇ, ὧν στερεῖται ἡ εὐρωπαϊκή· καὶ ἐν τούτοις «ἡ πολυποίκιλλος αὕτη ἐναλλαγὴ τῶν ἤχων καὶ τῶν φθορῶν τῆς ἡμετέρας Μουσικῆς, ἐν ἁπάσαις αὐτῆς ταῖς ποικίλαις στροφαῖς, οὔτε τὴν ἀκοὴν θορυβεῖ οὔτε τὴν προσοχὴν ἀποσπᾷ, ὡς ἡ βομβώδης καὶ θορυβώδης τετράφωνος εὐρωπαϊκή, ἀλλ' οὔτε καὶ τὸν λόγον τῆς πίστεως καταπνίγει, ὅστις **εἶναι ἡ βάσις καὶ ἡ οὐσία τῆς ἱερᾶς ψαλμῳδίας**».

Ἁπτόμεθα νῦν καὶ τοῦ τελευταίου θέματος, τῆς διακαοῦς ἐπιθυμίας καὶ τοῦ πόθου ἐνίων, τοῦ νὰ ἀντικαταστήσωμεν τὴν μουσικήν μας διὰ τῆς εὐρωπαϊκῆς, ἣν «ἐνηρμοσμένην βυζαντιακὴν μουσικὴν» καλοῦσί τινες πρὸς ἐξαπάτησιν τῶν ἀμαθῶν· ἀλλὰ δὲν εἶναι κρῖμα, παρακαλῶ, νὰ τὴν πετάξωμεν οὕτω στὸν ἀέρα, στὸν βρόντο, στὰ καλὰ καθούμενα, χωρὶς λόγον, χωρὶς αἰτίαν, χωρὶς ἀφορμὴν καὶ δικαιολογίαν, ἀφοῦ προγονικὸν ἔχομεν αὐτὴν κτῆμα, ἀφοῦ ἔχει τόσην ἀξίαν, τόσην χάριν καὶ

ἡδύτητα, τόσην λεπτὴν τέχνην καὶ εὐστροφίαν; Δὲν εἶναι αἶσχος εἰς ἡμᾶς νὰ δεικνύωμεν τοσαύτην ἀκηδίαν καὶ δὴ καὶ περιφρόνησιν πρὸς τὰ ἡμέτερα, τὰ δὲ ξένα νὰ προτιμῶμεν καὶ περὶ πολλοῦ νὰ ἔχωμεν; Ἕως πότε θὰ βύωμεν τὰ ὦτα εἰς τὴν φωνὴν τοῦ Δημοσθένους, ὅστις οὐ παύεται ἐλέγχων ἡμᾶς καὶ λέγων «εὔηθες τὰ οἰκεῖα προϊεμένους τῶν ἀλλοτρίων φάσκειν κείδεσθαι»; [8]) Πρὸς χάριν τῶν τετραφωνιστῶν ἂς παραδεχθῶμεν πρὸς στιγμὴν ὅτι κρείττων τυγχάνει οὖσα καὶ εὐπρεπεστέρα διὰ τὴν ἐκκλησίαν μας ἡ εὐρωπαϊκὴ μουσικὴ καὶ πρέπει νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν ἡμετέραν· ἀλλ' ἡ μουσικὴ αὐτη εἶναι πολυδάπανος, ἀπαιτεῖ προσωπικὸν πολύ, ἀπαιτεῖ διευθυντὴν τοῦ χοροῦ ἢ ἀρχιμουσικόν, ὁ δὲ χορηγὸς τίς; Τὸ παγκάρι; Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἐπαρκεῖ εἰς ἕνα ψάλτην, ὡς διατείνονται οἱ ἐπίτροποι μερικῶν ἐκκλησιῶν, πῶς θὰ ἐπαρκέσῃ εἰς δέκα, εἰς εἴκοσιν ἢ καὶ πλείονας; Καὶ ἐν μὲν ταῖς εὐπορούσαις πόλεσι καὶ ἐνορίαις δύναταί πως νὰ ἐξοικονομηθῇ τὸ πρᾶγμα· ἀλλ' ἐν ταῖς πτωχαῖς, ταῖς μὴ ἐχούσαις πόρους διὰ τὴν τοιαύτην πολυτέλειαν, ἐν ταῖς κωμοπόλεσι, τοῖς χωρίοις, ταῖς μικροενορίαις τί γενήσεται; Θὰ ἔχωμεν καὶ ἐκεῖ χορὸν εὐρωπαϊκὸν (εὐρωπαϊκῆς ἤθελον νὰ εἴπω μουσικῆς), ἢ θὰ ἀφήσωμεν τοὺς δυστυχεῖς ἐκείνους χριστιανοὺς ἀγεύστους τῶν καλλονῶν τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς, περιοριζομένους ὡς πρὶν εἰς τὴν ἐσκωριασμένην ἐκκλησιαστικήν των;

[Ἕπεται τὸ τέλος]

ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΙΣ

ΤΩΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΩΝ ΘΗΣΑΥΡΩΝ ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

[Συνέχεια ἐκ τῆς σελίδος 226 καὶ τέλος]

Ὁ Ph. Legrand τιτλοφορεῖ τὸ ἔργον του: «Οἱ χριστιανοὶ ἠθικολόγοι· ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος». (Les moralistes chrétiens. St Jean Chrysostome, 1924 Paris, Libraire Victor Lecoffre). Μετὰ κατάλληλον εἰσαγωγὴν ὁ Ph. Legrand ἀρχίζει τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν καὶ ἰδεῶν τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου κατὰ μέρη καὶ κεφάλαια παραθέτων πλεῖστα σχετικὰ ἀποσπάσματα ἐκ τῶν Χρυσοστομικῶν συγγραμμάτων ἐν γαλλικῇ μεταφράσει. Πρὸ τῶν ἐκλεκτῶν τεμαχίων προηγεῖται πολλάκις εἰσαγωγὴ διασαφητικὴ τῆς ἀναπτυσσομένης ἐν τοῖς ἀποσπάσμασιν ἰδέας. Π. δ. χ. Μέρος Α΄) α΄] Αὐτεξούσιον 1) μοιρολατρεία· 2) αὐτεξούσιον καὶ θεία πρόγνωσις κλπ. κλπ. β΄] Ἀνθρωπίνη ἀξία· 1) Διάθεσις μεθ' ἧς ἐκτελεῖται πρᾶξίς τις· 2) ἐλαφρυντικαὶ καὶ ἐπιβαρυντικαὶ περιπτώσεις κλπ. Μέρος Β΄) α΄] 1] Ἀρεταὶ καὶ κακίαι· 2) Γε-

[8]) Δημοσθένους 3 κατὰ Φιλίππου.

νικότητες· πάθη φυσικά, πάθη τεχνητά· 3) πάθη ἰδιάζοντα εἰς ἑκάστην ἡλικίαν καὶ εἰς ἑκάστην κοινωνικὴν τάξιν καὶ Γ΄] α΄) ἐξάσκησις τῶν καθηκόντων· 1) οἰκονομία, 2) φιλαργυρία, 3) ἀκολασία, 4) ἐπίδρασις τῆς μαλθακότητος τοῦ σώματος ἐπὶ τῆς ψυχῆς καὶ πολλὰ ἄλλα. Ἰδίως ἀξία προσοχῆς εἶναι ἡ ἀκόλουθος διαίρεσις τοῦ γ΄ κεφαλαίου τοῦ Γ΄ μέρους· 1) ἀπαιτεῖται συνεχὴς διδασκαλία τῆς ἀρετῆς· 2) βαθμιαία ἐκμάθησις αὐτῆς· 3) ἡ ἐλεημοσύνη ὡς πρῶτος βαθμὸς αὐταπαρνήσεως· 4) ἡ ἀπὸ τοῦ ὅρκου ἀποχὴ συντελεστικὴ εἰς τὴν κατόρθωσιν μεγαλυτέρων ἀρετῶν 5) τὰ μικρὰ σφάλματα ὁδηγοῦν εἰς τὰ μεγάλα κλπ.

Παρέθεσα τὰς ἀναλύσεις τόσον τοῦ ἔργου τοῦ Delmayada ὅσον καὶ τοῦ Legrand διὰ νὰ ἀντιληφθῇ ὁ ἀναγνώστης ὅτι ἀσυγκρίτως καλλιτέρα καὶ ἐπωφελεστέρα μέθοδος ἐκδόσεως ἐκλεκτῶν τεμαχίων τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ συστηματική, ἡ κατὰ θέματα μέθοδος. Κατὰ τὸ σύστημα τοῦ ἀρχαίου Planche καὶ τοῦ κ. Θ. Καστανᾶ ὑπάρχει παράθεσις θεμάτων καὶ οὐχὶ συγκόλλησις καὶ συστηματοποίησις. Ἁπλῆ παράθεσις τῶν θεμάτων τῶν περιεχομένων εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Θ. Καστανᾶ καταχωρούμενα τεμάχια τῶν πατέρων θὰ ἀποδείξῃ τὴν διαφορὰν τῶν μεθόδων.

Κλήμης ὁ Ρώμης	Ἐπίσκοποι καὶ Ἐπισκοπὴ
Ἡ πρὸς Διόγνητον ἐπιστολὴ	Οἱ Χριστιανοὶ
Θεοφόρος Ἰγνάτιος	Πρὸς τὸ μαρτύριον
ὁ Φιλόσοφος Ἰουστῖνος	Ἐξετάσατε τὰ καθ' ἡμᾶς.
» »	Οἱ Συκοφαντούμενοι
Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου	Τὸ τέλος τῶν Διωγμῶν

. . . . [1]

Ἱερὸς Χρυσόστομος Μητρικὴ ἀγάπη. Πρεσβεία τοῦ Φλαβιανοῦ. Ὅρκος. Ἐλεημοσύνη, Ἐξετάσωμεν ἡμᾶς αὐτούς. Τὸ θάρρος τῆς ἀγνείας. Τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις. Λόγος κατηχητικὸς εἰς τὸ Ἅγιον Πάσχα. Τὰ προικῷα. Ὁ ἐκκλησιασμός. Προσευχή. Γυναικῶν στολισμός. Γαστρίμαργος. Ἀνατροφὴ τῶν τέκνων. Ἐπικίνδυνος θεραπεία.

Παραλείπομεν τὰ θέματα ἀποσπασμάτων συγγραμμάτων ἄλλων πατέρων, τὰ ὁποῖα ἀναφέρει ὁ κ. Θ. Καστανᾶς. Τῶν τεμαχίων ἑκάστου πατρὸς προτάσσει ὁ κ. Θ. Καστανᾶς σύντομον βιογραφίαν αὐτοῦ. Ὡς πρὸς τὰς περιλήψεις αἱ ὁποῖαι ἀκολουθοῦσιν ἕκαστον χωρίον παρατηρητέον ὅτι θὰ ἦτο προτιμοτέρα ἀντ' αὐτῆς καὶ τῶν ἑρμηνευτικῶν σημειώσεων μία παράφρασις ἔναντι τοῦ πρωτοτύπου ἀποδίδουσα μᾶλλον τὴν ἔννοιαν παρὰ τὸ γράμμα τοῦ κειμένου. Τὸ τοιοῦτον θὰ ἦτο συμφωνότερον πρὸς ἓν ἐκ τῶν σημείων τοῦ σκοποῦ τοῦ συγγραφέως ἐπιθυμοῦντος, ὡς λέγει, νὰ ἐκλαϊκεύσῃ τὴν ἐκκλησ. ἐπιστήμην. Αἱ περιλήψεις, ὅταν μάλιστα πρόκειται περὶ ἔργων σοβαρῶν, εἶναι ἐπιχείρησις κοπιώδης καὶ πολλάκις προβληματικὴ καὶ ἐπικίνδυνος. Εἰς τὴν ΙΣΤ΄ ἐπαρχιακήν του ἐπιστολὴν ὁ φιλόσοφος Βλ. Πασχὰλ δικαιολογεῖ τὴν μα-

---

1] Αἱ ἐκλογαὶ αἱ ἀρχαῖαι, ὡς λ. χ. αἱ ὑπὸ τοῦ Συμεὼν τοῦ μεταφραστοῦ ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἁγίου Βασιλείου συνταχθεῖσαι (Migne τέλος 32ου τόμου) καὶ αἱ τοῦ ἱ. Χρυσοστόμου (τέλος 63ου τόμου Migne) εἶναι πολὺ διάφοροι τῆς ἐκθέσεως καὶ τῆς μεθόδου τοῦ Legrand.

κρηγορίαν του ὡς ἑξῆς : «Ἔκαμα αὐτὴν τὴν ἐπιστολήν μου μακροτέραν ὄχι δι' ἄλλον λόγον παρὰ *διότι δὲν εἶχα τὴν εὐκαιρίαν νὰ τὴν κάμω συντομωτέραν»*. (Je n'ai fait celle-ci plus longue que parce que je n'ai pas eu le loisir de la faire plus courte»).

Ἐν σελ. 116-120 ὁ κ. Κастανᾶς παραθέτει ἓν ἔξοχον ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ δευτέρου θεολογικοῦ λόγου Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ. Τὰ σχόλια ὅμως καὶ πρὸ πάντων ἡ περίληψις παρουσιάζουν κάποιαν ἀντίφασιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν ἢ μᾶλλον τὴν ἐξηγητικὴν παράστασιν τοῦ ἀποσπάσματος τούτου. Ἡ μὴ πιστὴ ἀπόδοσις τῆς ἐννοίας τοῦ ἀποσπάσματος ἐκείνου διὰ τῆς περιλήψεως θὰ δικαιολογήσῃ πλήρως πρὸ τῶν ὀμμάτων τοῦ ἀναγνώστου τὰς ἀνωτέρω παρατηρήσεις.

Ἀλλ' αἱ παρατηρήσεις αὐταὶ δὲν ἠμποροῦν νὰ ἐλαττώσουν τὴν φιλοπονίαν καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ εὐγενοῦς σκοποῦ καὶ πρὸ πάντων τῆς λαμπρᾶς παραδειγματικῆς ἀπαρχῆς τοῦ κ. Θ. Κастανᾶ. Ὅσα γράφει εἶναι ἀρκετὰ νὰ ἀποδείξουν ὅτι εἶναι ὠφέλιμος ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν πνευματικῶν θησαυρῶν τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὅσα δὲ ἐκλεκτὰ τεμάχια πατερικὰ ἀναφέρει εἶναι ὠφελιμώτατα.

Ἀναγινώσκομεν διαρκῶς ἐπιφυλλίδας ἐφημερίδων, ἰδιαίτερα μυθιστορήματα πολλάκις κακομεταφρασμένα, ἄχρωμα ἄγευστα, πράγματα τὰ ὁποῖα δὲν πλουτίζουν τὴν ψυχήν, ἀλλὰ τὴν ἀπογυμνώνουν ἀπὸ ὅ,τι εὐγενὲς καὶ ὑψηλὸν ἔχει. Καὶ τὰ τοιαῦτα συμβαίνουν καθ' ὃν χρόνον θησαυροὶ πνευματικοὶ ἀνεκτίμητοι περιβεβλημένοι τὸ ἀθάνατον ὡραῖον περίβλημα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης μένουν διὰ τοὺς πλείστους ἐξ ἡμῶν κεκρυμμένοι, ἀνεκμετάλλευτοι. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶπεν ὁ βαθὺς καὶ μελαγχολικὸς φιλόσοφος Σοπενχάουερ (Συγγραφεῖς καὶ ὕφος) διὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἀρχαίων κλασσικῶν συγγραφέων τελειότερον καὶ ἀκριβέστερον ἐφαρμόζεται προκειμένου διὰ τὰ πνευματικὰ ἀριστουργήματα τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας. «Δὲν ὑπάρχει, λέγει ὁ Σοπενχάουερ, ἀναψυκτικὸν διὰ τὸ πνεῦμα ἀποτελεσματικώτερον ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἀρχαίων κλασικῶν. Εὐθὺς ὡς τυχαίως ἀνοίξῃ τις ἕνα ἐξ αὐτῶν, ἔστω καὶ διὰ ἡμίσειαν μόνον ὥραν, ἀμέσως αἰσθάνεται τὸν ἑαυτόν του ἀναπαυθέντα, ἀνακουφισθέντα, ἐξαγνισθέντα, ὑψωθέντα καὶ ἐνισχυθέντα. Φαίνεται ὅτι καταπαύει τὴν δίψαν του ἀπὸ πηγὴν καθαρὰν ἐξερχομένην ἀπὸ βράχον». Ποῖος δὲν λυπεῖται διότι τοιαῦτα ζωογόνα νάματα μεγάλων ἀνδρῶν τῆς Ἐκκλησίας δὲν ποτίζουν καὶ τὴν ἰδικήν μας ψυχήν, τὴν πνευματικήν μας ὕπαρξιν ; Ὁ αἰών μας προσπαθεῖ νὰ χρησιμοποιήσῃ διὰ τὰς ὑλικὰς ἀνάγκας, διὰ τὴν ἄνεσιν τοῦ ὑλικοῦ του βίου καὶ αὐτὰ τὰ σκουπίδια τὰ ὁποῖα ἡμεῖς προορίζομεν διὰ τὸν δρόμον πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον σχεδὸν πανταχοῦ ἱδρύονται ἐργοστάσια. Ἐπιτρέπεται νὰ ἐγκαταλείπωμεν ἀνεκμεταλλεύτους διὰ τὴν γενεάν μας θησαυροὺς τόσον πολυτίμους ὅσον τὰ συγγράμματα τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικήν μας ζωήν ; Βεβαίως ὄχι. Καὶ δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον τὸ ἔργον τοῦ κ. Κастανᾶ ἀνεξαρτήτως τῶν ἀτελειῶν του εἶναι ἄξιον πολλοῦ ἐπαίνου καὶ θερμῆς συστάσεως.

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

ΤΟ ΕΝ ΑΛΒΑΝΙΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ

ΕΠΙΣΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

Δ΄.

† ΒΑΣΙΛΕΙΩ τῷ Παναγιωτάτῳ Ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ ἀγαπητῷ καὶ συλλειτουργῷ

† ΜΕΛΕΤΙΟΣ ἐλέῳ Θεοῦ Πάπας καὶ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης Ἀφρικῆς, ἀσπασμὸν ἅγιον ἐν Κυρίῳ Ἰησοῦ τῷ Θεῷ.

Ἐλάβομεν ἐν καιρῷ τὰ ἀδελφικὰ Γράμματα τῆς Ὑμετέρας ἀγαπητῆς Παναγιότητος τά τε ἀπὸ κε΄ Φεβρουαρίου καὶ τὰ νεώτερα τούτων ἀπὸ ιδ΄ Μαρτίου παρελθόντος, γνωστὰ ποιοῦντα ταῖς Ἁγίαις τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαις τὰ συμβάντα ἐν Ἀλβανίᾳ ἔκτροπα καὶ λυπηρὰ γεγονότα, τάς τε δηλονότι παρὰ κανόνας χειροτονίας Ἀρχιερέων καὶ τὴν αὐθαίρετον ἀνακήρυξιν αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας, τάς τε διώξεις τῶν κανονικῶν ποιμένων καὶ τὰς καταθλίψεις τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν, ἀλλὰ μὴν καὶ τὰς ἐπακολουθησάσας κανονικὰς καθαιρέσεις τῶν ἀνομησάντων καὶ τὴν ἀποκήρυξιν τῶν ἐκ συστάσεως τοῦ κανονικοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ συγκροτήματος ἑαυτοὺς χωρισάντων καὶ τὰς ἄλλας ἐνεργείας, δι᾽ ὧν ἔγνω ἡ Ὑμετέρα Παναγιότης ἀντιμετωπίσαι τὴν κατάστασιν.

Μεγάλη ὑπῆρξεν ἡ ὀδύνη ἡ ἐκ τῶν γεγονότων τούτων ἐγχυθεῖσα τῇ ψυχῇ ἡμῶν τε καὶ τῶν συμποιμένων καὶ τοῦ φιλοχρίστου ποιμνίου ἡμῶν. Διότι βλέπομεν καὶ ἐν τοῖς συμβεβηκόσι τούτοις συνέχειαν τῶν δοκιμασιῶν, ἃς ἡ Ἁγιωτάτη ἡμῶν Ἐκκλησία διέρχεται δεινῶς πολεμουμένη ὑπὸ τοῦ ἀντιδίκου καὶ πρὸς τὰς πύλας τοῦ Ἅδου πάσῃ μηχανῇ ἑλκομένη. Ἀλλὰ ἀπὸ τῶν αὐτῶν Γραμμάτων ἠντλήσαμεν καὶ τὴν ποθητὴν διὰ τὴν περίστασιν παραμυθίαν. Εὐχαριστίας γὰρ πρὸς τὸν Θεὸν γέγονεν ἡμῖν ὑπόθεσις τὸ ἄμεσον ἐπελθεῖν τὴν καταδίκην τοῦ ἀνομήματος, διαπιστωθῆναί τε διὰ τῶν ἐκφωνηθεισῶν ἀποφάσεων ὅτι ζῶν ἐστι τὸ τῆς Ἐκκλησίας σῶμα καὶ ὡς ζῶν πρὸς τὴν πάλην παρατέτακται νομίμως ἀμυνόμενον κατὰ τῶν ἐπιθέσεων τοῦ Βελίαρ καὶ ἄρα ἐμπνεόμενον ἀπὸ τοῦ εἰπόντος «καὶ πύλαι Ἅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς».

Ὑπὸ τὸ διπλοῦν τοῦτο αἴσθημα τῆς ὀδύνης καὶ τῆς παραμυθίας συ-

νοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς Ἱερωτάτων Μητροπολιτῶν διασκεψάμενοι ἐπὶ τῶν ἐκτιθεμένων ἡμῖν ἐν τοῖς Γράμμασι τῆς Ὑμετέρας Γερασμίας Παναγιότητος καὶ τοὺς Ἱεροὺς Κανόνας καὶ τὴν πρᾶξιν τῆς Ἁγίας Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ὡς γνώμονα λαμβάνοντες, ἀπεφηνάμεθα ὁμοφώνως ὅτι :

«Τὸ μὲν Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον συνετῶς καὶ κανονικῶς ἐπολιτεύθη καθαιρέσαν μὲν τοὺς πραξικοπήσαντας ἐναντίον τῶν κανόνων τῆς Ἐκκλησίας Ἐπίσκοπον Βησσαρίωνα Τζοβάνην, Ἀρχιμανδρίτην Ἀγαθάγγελον Τσάμτσην, ἱερέα Εὐθύμιον Κουστέα, ἱερέα Ἀθανάσιον καὶ ἱερέα Βασίλειον Μάρκου, χαρακτηρίσαν δὲ ὡς ἀντικανονικά, παράνομα, στασιαστικὰ καὶ ὅλως ἄκυρα τὰ ὑπ᾿ αὐτῶν διαπραχθέντα καὶ καταγγεῖλαν ταῦτα ὡς τοιαῦτα αὐτῷ τε τῷ εὐσεβεῖ τῆς Ὀρθοδόξου ἐν Ἀλβανίᾳ λαῷ, τοῖς Προέδροις τῶν Ὀρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, τῇ Κοινωνίᾳ τῶν Ἐθνῶν καὶ τῇ Ἀλβανικῇ Κυβερνήσει. Ἡ δὲ Ἐκκλησία Ἀλεξανδρείας ὀφείλει ὑπὲρ τῆς ἀκεραιότητος τῶν ἱερῶν τῆς Ἐκκλησίας κανόνων ἐνεργοῦσα καὶ διὰ τὴν ὀφειλομένην ἀλληλεγγύην μεταξὺ τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ διὰ τὴν προφύλαξιν, ἐνθάρρυνσιν καὶ παρηγορίαν τοῦ ἐν Ἀλβανίᾳ εὐσεβοῦς ποιμνίου συνεπικουρῆσαι τοῖς ὡς ἄνω ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ληφθεῖσι μέτροις καὶ γενομένοις διαβήμασι, διαμαρτυρομένη παρά τε τῇ Κοινωνίᾳ τῶν Ἐθνῶν καὶ τῷ Βασιλεῖ τῆς Ἀλβανίας».

Καὶ ἡμεῖς μὲν ταῦτα καὶ ἀπεφασίσαμεν καὶ ἐξετελέσαμεν ἤδη γράψαντες πρός τε τὴν Γραμματείαν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν καὶ πρὸς τὸν Βασιλέα Ἀχμὲτ Ζώγου, ἡ δὲ τοῦ δικαίου ἐπικράτησις ἄνωθεν εὐλογηθήσεται παρὰ τοῦ διδόντος ἡμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας.

Αὐτοῦ τὴν ἀρωγὴν ἐκλιπαροῦμεν καὶ τὴν συναντίληψιν ἐν τῷ καλῷ τούτῳ ἀγῶνι, ὃν ἡ Ὑμετέρα Γερασμία Παναγιότης ἀναλαβοῦσα διεξάγει μετὰ πίστεως ὑπὲρ τῶν νόμων τῆς Ἐκκλησίας, εὐσεβῶς καταπατουμένων καὶ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς Ὀρθοδοξίας ἐν τῷ Ἀλβανικῷ Βασιλείῳ ἐν κινδύνῳ διατελούσης.

Ἀντιλάβοιτο Αὐτῆς ὁ Κύριος βραχίονι ὑψηλῷ.

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, τῇ ιε΄ Ἀπριλίου ͵αϡκθ΄.

Τῆς Ὑμετέρας γερασμίας Παναγιότητος
ἀδελφὸς ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς
[ὑπ.] † Ὁ Ἀλεξανδρείας *ΜΕΛΕΤΙΟΣ*

Ε΄.

Παναγιώτατε,

Ἐν καιρῷ ἀναγγείλαντες τηλεγραφικῶς τὴν λῆψιν τοῦ ὑπὸ ἡμερομ. 21 Φεβρουαρίου 1929 τηλεγραφήματος τῆς Ὑμετέρας Θ. Παναγιότητος, εὐσεβάστως ἤδη ἀγγέλλομεν καὶ τὴν λῆψιν τῶν ὑπὸ ἡμερ. 25 Φεβρουαρίου 1929 καὶ 14 Μαρτίου 1929 σεπτῶν Γραμμάτων Αὐτῆς.

Διά τε τοῦ τηλεγραφήματος Αὐτῆς ἡ Ὑμετέρα Παναγιότης καὶ τῶν δύο ἄλλων Γραμμάτων ἀναγγέλλει τῇ καθ᾽ ἡμᾶς Ἁγιωτάτῃ Ἐκκλησίᾳ τὰ θλιβερὰ ἔκτροπα, ἅτινα ἔλαβον χώραν ἐν Ἀλβανίᾳ ὡς πρὸς τὴν ἀνακήρυξιν τῆς Ὀρθοδόξου Ἀλβανικῆς Ἐκκλησίας εἰς Αὐτοκέφαλον.

Ἐν σχέσει πρὸς ταῦτα καθηκόντως ἀγγέλλομεν ὅτι τό τε τηλεγράφημα καὶ τὰ γράμματα τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος ἐθέσαμεν ἐνώπιον τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου Κύπρου συνεδριαζούσης κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας.

Συμμεριζομένη δὲ πλήρως τὴν θλῖψιν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας διὰ τὰ λαβόντα χώραν ἔκτροπα ἐν Ἀλβανίᾳ, πλήρως ἐπεδοκίμασε τὰ ὑπ᾽ αὐτῆς ἀποφασισθέντα ὡς πρὸς τοὺς στασιαστὰς κληρικοὺς μέτρα, τουτέστι τὰς καθαιρέσεις τοῦ τε ἀρχηγοῦ τῆς στάσεως Βησσαρίωνος Τζοβάννη καὶ τῶν συνεργῶν αὐτοῦ Ἀγαθαγγέλου, Ἀθανασίου, Εὐθυμίου καὶ Ἄτ Βασίλη Μάρκου.

Τὴν ἀπόφασιν ταύτην τῆς περὶ ἡμᾶς Ἱερᾶς Συνόδου τὴν ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν ἐπιδοκιμάζουσαν τὰ ὑπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας πραχθέντα ὡς πρὸς τὴν ἀποκήρυξιν τοῦ οὑτωσὶν ἀνακηρυχθέντος αὐτοκεφάλου τῆς Ἀλβανικῆς Ἐκκλησίας, ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ ἀποδοκιμάζουσαν τοὺς ἐν λόγῳ στασιαστὰς κληρικοὺς καὶ ἀξίως τῶν ἀντικανονικῶν πράξεών των καθαιρεθέντας ὑπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας διεβιβάσαμεν πρὸς τὴν Ἀλβανικὴν Κυβέρνησιν, ἐπιστρέψαντες καὶ τὸ τηλεγράφημα ὡς ἀπαράδεκτον.

Ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἐγκλείομεν ἐν τῇ παρούσῃ πρὸς πληροφορίαν τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος.

Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι κατόπιν τῆς ὁμοθύμου ἁπασῶν τῶν Αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ὡς ἐλπίζομεν, καταδίκης τῶν στασιαστῶν κληρικῶν ἡ Ἀλβανικὴ Κυβέρνησις θὰ ἀναθεωρήσῃ τὴν ἑαυτῆς πορείαν καὶ στάσιν ἐν τῷ ζητήματι καὶ θὰ ἐπανορθώσῃ τὰ κακῶς πεπραγμένα, τῶν στασιαστῶν κληρικῶν ὑφισταμένων τὰ ἐπίχειρα τῆς παρανομίας αὐτῶν.

Ἐπὶ δὲ τούτοις φιλήματι ἁγίῳ κατασπαζόμενοι τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα, διατελοῦμεν

Ἀρχιεπισκοπῇ Κύπρου ἐλάχιστος ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς
τῇ 4 Ἀπριλίου 1929 [ὑπ.] † *Ὁ Κύπρου ΚΥΡΙΛΛΟΣ*

Τῇ Α. Θ. Παναγιότητι τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ
Κυρίῳ Κυρίῳ ΒΑΣΙΛΕΙῼ,
ἀγαπητῷ ἐν Χριστῷ ἀδελφῷ
κτλ. κτλ. κτλ.

Εἰς Κωνσταντινούπολιν.

ΣΤ΄.

Παναγιώτατε καὶ Θειότατε Ἀρχιεπίσκοπε Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὲ Πατριάρχα, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ Σεβασμιώτατε καὶ περισπούδαστε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργέ, κύριε Βασίλειε, τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι, ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Ἐν θλίψει μεγάλῃ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἐπληροφορήθη τὰ ἐν Ἀλβανίᾳ ἔναγχος διαδραματισθέντα παρ᾽ ἀποστατῶν κληρικῶν ἀντικανονικὰ καὶ θεοκατάκριτα ἐγχειρήματα, ἔσπευσε δὲ ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς ἀποδοκιμάσαι αὐτὰ καὶ κατακρῖναι, ὡς πάσης κατακρίσεως ἄξια.

Ὅθεν ἔκ τε τῶν τηλεγραφικῶς διαβιβασθέντων ἡμῖν ὑπὸ τῆς Ὑμετέρας γερασμίας Παναγιότητος καὶ ἐκ τῶν ἀπὸ 25 Φεβρουαρίου ἐ. ἔ. Γραμμάτων Αὐτῆς ἀνακοινουμένων πληροφορούμενοι ὅτι καὶ καθαιρέσει ὑπεβλήθησαν οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ἀποστάται ἐν Ἀλβανίᾳ κληρικοί, γνωρίζομεν Ὑμῖν, συνοδικῇ διαγνώμῃ, ὡς ἄλλως τε καὶ τηλεγραφικῶς διεμηνύσαμεν, ὅτι καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, συμφωνοῦσα τῇ ἀποφάσει τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, θεωρεῖ αὐτοὺς μὲν καθῃρημένους καὶ ἀπογεγυμνωμένους πάσης ἱερατικῆς ἀξίας καὶ τάξεως, τὰ δ᾽ ὑπ᾽ αὐτῶν τολμηθέντα ὡς στερούμενα παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ κύρους.

Ταῦτα κοινοποιοῦντες τῇ Ὑμετέρᾳ γερασμίᾳ Παναγιότητι καὶ τῇ περὶ Αὐτὴν Ἱερᾷ Συνόδῳ καὶ αὖθις δ᾽ Αὐτὴν κατασπαζόμενοι, διατελοῦμεν

Ἀθήνησι, κα΄ Μαρτίου ͵αϠκθ΄

Τῆς Ὑμετέρας Γερασμίας Παναγιότητος
ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς
[ὑπ.] † *Ὁ Ἀθηνῶν ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ*

Ζ'.

Πατριαρχεῖον Μόσχας

Ἀντικαταστάτης τοῦ Πατριαρχικοῦ Τοποτηρητοῦ

Μόσχα, 6 Ἀπριλίου 1929.

Τῷ Παναγιωτάτῳ Ἀρχιεπισκόπῳ Κων/πόλεως Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ κυρίῳ κυρίῳ ΒΑΣΙΛΕΙῼ τῷ Γ'.

Λαβὼν παρὰ τοῦ ἐν Μόσχᾳ ἀντιπροσώπου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου πανοσιωτάτου Ἀρχιμανδρίτου Βασιλείου Δημοπούλου ἀντίγραφον (ἐν ρωσικῇ μεταφράσει) τῆς πρὸς πάσας τὰς Ὀρθοδόξους Αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας Ἐγκυκλίου τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος περὶ τοῦ ζητήματος τῆς αὐθαιρέτου ἀνακηρύξεως τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς Ἀλβανικῆς Ἐκκλησίας καὶ προσεκτικῶς ἐξετάσας τὴν ὑπόθεσιν ὁμοῦ μετὰ τῆς παρ' ἐμοὶ Προσωρινῆς Πατριαρχικῆς Συνόδου, ὑποβάλλω καθηκόντως τῇ Ὑμετέρᾳ Παναγιότητι τὴν ἀκολουθοῦσαν κατωτέρω ἀπάντησιν ἡμῶν.

Κρίνοντες ἐκ τῶν εἰδήσεων, αἵτινες ἐκτίθενται ἐν αὐτῇ τῇ Ἐγκυκλίῳ καὶ ἐν μέρει ἐν τῷ συνοδεύσαντι αὐτὴν γράμματι τοῦ πατρὸς Ἀρχιμανδρίτου Βασιλείου (ἄλλας εἰδήσεις περὶ τῶν Ἀλβανικῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων τό γε νῦν δὲν ἔχομεν), ἡμεῖς διαβλέπομεν ἐν τῷ αὐθαιρέτῳ Ἀλβανικῷ αὐτοκεφάλῳ πλήρη ἀναλογίαν πρὸς τὰ ὁμοίως αὐθαίρετα αὐτοκέφαλα, ἅπερ ἀνεκηρύχθησαν ὑπὸ τῆς ὀρθοδόξου ἱεραρχίας καὶ τοῦ κλήρου εἰς τὰ ἀνεξάρτητα κράτη, τὰ σχηματισθέντα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς πρῴην Ρωσικῆς Αὐτοκρατορίας. Οἱ Ἀλβανοί, ἐπωφελούμενοι ἐκ τῆς κρατικῆς αὐτῶν ἀνεξαρτησίας, δὲν ἠθέλησαν νὰ ἀναμείνωσιν ὅπως λάβωσιν, ὅταν θὰ εἶνε αὐτοῖς δυνατόν, τὸ αὐτοκέφαλον διὰ τῆς κανονικῆς ὁδοῦ ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ νομίμου αὐτῶν Κυριάρχου, μὴ ἀντιλέγοντος ἄλλως τε ἐν τῇ οὐσίᾳ κατὰ τοῦ αὐτοκεφάλου αὐτῶν, μόνον δὲ ἀπαιτοῦντος ὅπως οὗτοι χωρήσωσι πρὸς τοῦτο διὰ τῆς νομίμου ὁδοῦ. Ἀκριβῶς ὁμοίως καὶ αἱ ἀπυσχισθεῖσαι ἀπὸ τῆς ἡμετέρας Ρωσικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας αὐθαίρετοι αὐτοκέφαλοι Ἐκκλησίαι δὲν ἠθέλησαν νὰ ἀναμείνωσι τὴν εὐλογίαν καὶ τὴν συγκατάθεσιν τοῦ κανονικῶς ἀδιαφιλονεικήτου καὶ εἰς διάστημα ὑπερεκατὸν ἐτῶν ἀναγνωριζομένου καὶ ὑπ' αὐτῶν Κυριάρχου Ἁγιωτάτου Πατριάρχου Μόσχας, ὅστις ἄλλως τε ὡσαύτως κατ' οὐσίαν οὐδαμῶς ἦν κατὰ τῆς χορηγίας τοῦ αὐτοκεφάλου διὰ τῆς νομίμου ὁδοῦ. Πάντα τὰ τοιαῦτα αὐτοκέφαλα ἡ ἡμετέρα Ἁγία Ρωσικὴ Ὀρθ. Ἐκκλησία θεωρεῖ αὐθαίρετα καὶ παράνομα, τὰς δὲ κοινότητας τὰς ἀνακηρυξάσας αὐτὰ καὶ μέχρι τοῦδε μὴ μετανοησάσας, ὑποκειμένας εἰς ἐκκλησια-

στικὴν δίκην, τινὰς δὲ αὐτῶν καὶ ὡρισμένως εὑρισκομένας ἐν σχίσματι, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἔχει μετ᾽ αὐτῶν κοινωνίαν συμπροσευχῆς. Πάντα δὲ ταῦτα τὰ μέτρα τῆς ἐπενεργείας κατὰ τῶν παραβιαστῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως τὸ Πατριαρχεῖον Μόσχας λαμβάνει οὐδαμῶς ὑπὸ ἰδιοτελῶν τινων κινούμενον ἐλατηρίων, ἀλλὰ μοναδικῶς ἐκ τῆς συναισθήσεως τοῦ ἑαυτοῦ καθήκοντος ἐνώπιον τοῦ θείου θεμελιωτοῦ τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας καὶ ἐκ τῆς ἐπιθυμίας ὅπως διαφυλάξῃ διὰ τὸ πεπιστευμένον αὐτῷ λογικὸν τοῦ Χριστοῦ ποίμνιον τὴν ἀληθῆ ἀποστολικὴν διαδοχὴν τῶν χειροτονιῶν καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἱδρυθεῖσαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ σωτήριον εὐταξίαν.

Καταδικάσασα οὕτως τοὺς ἰδίους αὐτῆς πραξικοπηματίας, ἡ ὀρθόδοξος Ρωσικὴ Ἐκκλησία δὲν δύναται νὰ φέρηται ἄλλως καὶ πρὸς τοὺς οἱουσδήποτε ἄλλους πραξικοπηματίας, οἱοιδήποτε οὗτοι καὶ ἂν ἦσαν καὶ ὁπωσδήποτε ἂν προσωπικῶς συμπεριεφέροντο πρὸς τὸ ἡμέτερον Πατριαρχεῖον. Ἡ ἀσθένεια ἡ πλήξασα μίαν ἐκ τῶν ἐπὶ μέρους Ἐκκλησιῶν εἶνε ἀσθένεια καὶ διὰ τὰς λοιπάς (1 Κορ. 12, 26). Ἀδελφικὸν ἡμῶν καθῆκον εἶνε νὰ μὴ ὑποστηρίζωμεν τὴν ἀναφυεῖσαν ἐν τοῖς γείτοσιν αὐθαιρεσίαν ἔστω καὶ διὰ τῆς ἀδιαφόρου μόνον πρὸς αὐτὴν στάσεως ἡμῶν, πολλῷ δὲ περισσότερον νὰ μὴ ὑποθάλπωμεν αὐτὴν διὰ τῆς οἱονεὶ συνευδοκίας ἡμῶν ἢ μάλιστα καὶ τῆς κοινωνίας ἡμῶν μετὰ τῶν πραξικοπηματιῶν. Τοὐναντίον ὀφείλομεν νὰ δεικνύωμεν ἐμπράκτως τοῖς παραβάταις τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως, ὅτι οὗτοι, παρακούσαντες τοῦ ἰδίου αὐτῶν νομίμου Κυριάρχου, θὰ συναντήσωσι καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς ὀρθοδόξοις Ἐκκλησίαις μόνον κατάκρισιν καὶ ἀποξένωσιν. Τοιαῦται εἶνε καὶ αἱ ὡρισμέναι ὑποδείξεις τῶν ἱερῶν κανόνων : π. χ. τῆς Συνόδου τῆς ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας, καν. Ι., τῆς ἐν Καρθ. 118,32 (Ρωσ. Βίβλου τῶν Κανόνων 105 καὶ 25), τῶν Ἀποσ. 10,12 καὶ πολλῶν ἄλλων.

Ἕνεκα τῶν ἐκτεθέντων, ἐφ᾽ ὅσον τὸ Ἀλβανικὸν αὐτοκέφαλον δὲν ἀναγνωρισθῇ κατὰ τὴν ὀφειλομένην τάξιν ὑπὸ τοῦ οἰκείου, τ. ἔ. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, οἱ δὲ καθαιρεθέντες διὰ τὴν αὐθαιρεσίαν αὐτῶν Ἀλβανοὶ μένωσιν ὑπὸ τὴν ἀπαγόρευσιν, ἢ ἐφ᾽ ὅσον Σύνοδος τῶν Ὀρθοδόξων ἐπὶ μέρους Ἐκκλησιῶν δὲν ἤθελεν ἐξενέγκῃ ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἄλλην ἀπόφασιν, μέχρι τότε διὰ τὸ Πατριαρχεῖον Μόσχας τὸ Ἀλβανικὸν αὐτοκέφαλον θὰ παραμένῃ αὐθαίρετον καὶ πάντες οἱ αἴτιοι αὐτοῦ καὶ οἱ ἐχόμενοι αὐτοῦ, καθὼς ἐπίσης καὶ οἱ εὑρισκόμενοι μετ᾽ αὐτῶν εἰς κοινὴν συμπροσευχὴν θὰ εἶνε σχισματικοί, ἀποκεκλεισμένοι ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Ἀνακοινούμενος ταῦτα, δράττομαι τῆς εὐκαιρίας ὅπως προσαγάγω τῇ Ὑμετέρᾳ Παναγιότητι σὺν τοῖς περὶ Αὐτὴν Πανιερωτάτοις Ἀρχι-

ποίμεσι καὶ παντὶ τῷ θεόθεν πεπιστευμένῳ Ὑμῖν ποιμνίῳ, ἐκ μέρους ἐμοῦ τε καὶ τῶν Πανιερωτάτων μελῶν τῆς ἡμετέρας Συνόδου τὰς ἐγκαρδίους ἡμῶν εὐχάς, ὅπως διέλθητε τὴν ἐπερχομένην ἑβδομάδα τῶν Παθῶν τοῦ Χριστοῦ ἐν ἐφετῇ ὑγιείᾳ καὶ πνευματικῇ εἰρήνῃ, χαρμοσύνως δὲ ὑπαντήσητε τὴν τῶν ἑορτῶν ἑορτὴν-Πάσχα τὸ Σωτήριον. Χριστὸς Ἀνέστη!

Περιπτυσσόμενος ἐν φιλήματι ἁγίῳ τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα διατελῶ μετὰ πλήρους ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ.

Τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος
ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ θεράπων
[ὑπ.] † *ΣΕΡΓΙΟΣ Μητροπολίτης Νιζεγορόδου*

Η΄.

Ἱερὰ Σύνοδος
τῶν ἐν ΣΣΣΔ Ὀρθ. Ἐκκλησιῶν
Μόσχα, 13 Ἀπριλίου 1929.

Τῇ Αὐτοῦ Παναγιότητι τῷ Ἀρχιεπισκόπῳ Κων/πόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ ΒΑΣΙΛΕΙΩ τῷ Γ΄.

Ἐντολῇ τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος ὁ Ἀντιπρόσωπος Αὐτῆς ἀρχιμανδρίτης Βασίλειος Δημόπουλος ἀνεκοίνωσε τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ τὰς ὑπ' ἀριθμ. 340 καὶ 415 Ὑμετέρας Ἐγκυκλίους ἐπιστολὰς περὶ τῶν ἐν Ἀλβανίᾳ περιπλοκῶν, αἵτινες παρεβίασαν τὰ κανονικὰ δίκαια τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῶν ἐν ΣΣΣΔ Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, σεβομένη τὸ ὑψηλὸν κῦρος καὶ περιφρουροῦσα ἱερῶς τὰ δίκαια καὶ τὸ γόητρον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐδέξατο τὰς εἰρημένας ἐγκυκλίους ἐπιστολὰς τῆς Ὑμετ. Παναγιότητος μετὰ τῆς προσηκούσης προσοχῆς καὶ σπεύδει νὰ δώσῃ τὴν ἀπάντησιν αὐτῆς ἐπὶ τῆς οὐσίας τοῦ ζητήματος.

Κατ' ἀρχὴν ἡ Ἱερὰ Σύνοδος δὲν δύναται νὰ μὴ συμπαθῇ πρὸς τὴν τάσιν τῶν Ὀρθ. Ἐκκλησιῶν, τῶν εὑρισκομένων ἐν τοῖς ὁρίοις αὐτοτελῶν κρατικῶν μονάδων, πρὸς τὸν αὐτοκαθορισμὸν καὶ τὸ αὐτοκέφαλον (Αποστ. Καν. 34). Ἀλλ' ὅμως τὸ αὐτοκέφαλον τοῦτο ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐννοεῖ οὐχὶ ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ τυπικοῦ ἀποχωρισμοῦ τῆς λαμβανούσης τὸ αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίας ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν, ἐν τῇ δεδομένῃ περιπτώσει ἀπὸ τῆς Ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Κωσταντινουπόλεως, ἀλλ' ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς ἀποκαταστάσεως σχέσεων ἐμπιστοσύνης καὶ εἰλικρινείας τῆς νεωτέρας ἀδελφῆς πρὸς τὴν ἀρχαιοτέραν, μετὰ τῆς διατηρήσεως τοῦ κύρους καὶ τῶν νομίμων δικαιωμάτων αὐτῆς. Ὡς

προηγούμενον θὰ ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ἡ ἀμοιβαία σχέσις τῆς Πολωνικῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Οἰκουμ. Πατριαρχείου, ἡ καθορισθεῖσα τῇ εὐλογίᾳ τῆς Ὑμετ. Παναγιότητος. Ἰδιαιτέρως, τὸ ζήτημα περὶ τοῦ κανονικοῦ μέρους τοῦ Ἀλβανικοῦ ζητήματος, ἡ Ἱ. Σύνοδος δὲν θεωρεῖ ἑαυτὴν δικαιουμένην νὰ ὑποβάλῃ εἰς τὴν ἑαυτῆς κρίσιν, τόσον διότι δὲν ἔχει πρὸ ἑαυτῆς πάντα τὰ ἀναγκαῖα στοιχεῖα, ὅσον καὶ διότι θεωρεῖ ὀρθότερον νὰ ὑπαχθῇ τοῦτο εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

[ὑπ.] † Μητροπολίτης *Βενιαμίν.*

Τὰ μέλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

Μητροπολίτης *Ἀλέξανδρος,* Πρωτοπρεσβύτερος *Π. Κρασότην,* Πρωθιερεὺς *Δ. Ἀδάμωφ.*

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου, Ἀρχιδιάκονος *Σ. Δοβρώφ.*

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

Πατριαρχικαὶ χοροστασίαι.—Εὐλαβεῖ προσκλήσει τῶν οἰκείων ἐνοριακῶν Ἐπιτροπῶν ἡ Α. Θ. Π. ἐχοροστάτησεν ἐν τοῖς ἱεροῖς ναοῖς Ἁγίου Δημητρίου Κουρτουλοὺς [7] καὶ Ἁγ. Τριάδος Πέραν [24] ἐν μέσῳ πυκνοτάτου ἐκκλησιάσματος, γενομένη τιμητικώτατα δεκτὴ καὶ καταλλήλως προσφωνηθεῖσα ὑπὸ τῶν οἰκείων ἀρχιερατικῶς προϊσταμένων.

— Τῇ Κυριακῇ τῆς Πεντηκοστῆς [23] ἡ Α. Θ. Π. ἐχοροστάτησεν, ὡς εἴθισται, ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ, συμπαραστατουμένη ὑπὸ τῶν σεβ. Μ/τῶν Νικαίας, Νεοκαισαρείας, Θεοδωρουπόλεως, Χριστουπόλεως, Μύρων καὶ Λαοδικείας. Αἱ τρεῖς εὐχαὶ τῆς γονυκλισίας ἀνεγνώσθησαν ὑπὸ τῆς Α. Θ. Π. καὶ τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Νεοκαισαρείας καὶ Σηλυβρίας.

Ἐπισκέψεις.—Τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ἐπεσκέφθησαν τῇ 5 λήγοντος ἐ. ἔ. ὁ Dr Fritz Fichtner γερμανὸς καθηγητής, ὅστις προτιθέμενος νὰ μεταβῇ χάριν μελετῶν εἰς Ἅγιον Ὄρος παρεκάλεσε τὴν Α. Θ. Π. ὅπως ἐφοδιάσῃ αὐτὸν μὲ συστατικὴν ἐπιστολὴν διὰ τὴν αὐτόθι ἱερὰν Κοινότητα, τοῦθ' ὅπερ προφρόνως ἀπεδέξατο ὁ Πατριάρχης.

— Τὴν 14 ἰδίου μηνὸς ὁ ἀμερικανὸς καθηγητὴς καὶ ἀρχαιολόγος κ. Thomas Whittemore, ὅστις προκειμένου ἐπίσης νὰ μεταβῇ εἰς Ἅγιον Ὄρος μετὰ τῶν ἀμερι-

κανῶν καθηγητῶν John Nicolas Brown, Balph Adams Cram, Benjamen Kittridje καὶ Arthur Finlen, ἐζήτησε καὶ ἔλαβε τὴν δέουσαν συστατικὴν ἐπιστολήν.

—Τὴν 19 ἐπεσκέφθη τὴν Α. Θ. Π. ὁ ἀμερικανὸς κ. F. Lyman Maccallum διὰ ζήτημα σχετιζόμενον μὲ τὴν ἀνατύπωσιν τῆς Καινῆς Διαθήκης.

—Τὴν 30 Ἰουνίου ἐπεσκέφθησαν τὰ Πατριαρχεῖα περιελθόντες τὸν Ἱερὸν Ναόν, τὴν Βιβλιοθήκην καὶ ἄλλα τοῦ Πατριαρχείου διαμερίσματα οἱ κκ. Jean Pozzι, ἀντιπρόσωπος τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως παρὰ τῇ Διεθνεῖ Ἐπιτροπῇ τῶν Στενῶν καὶ ὁ κ. Gabriel Padovani, Γραμματεὺς τῆς Γαλλικῆς Πρεσβείας.

— Τὴν Α. Θ. Π. ἐπεσκέψατο ὁ ἐλλογ. κ. Ὀκτ. Μερλιέ, καθηγητὴς τῆς Ἀρχαιολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, περιελθὼν ἀκολούθως τὰ διάφορα διαμερίσματα τοῦ Πατριαρχικοῦ Οἴκου καὶ τὸ Σκευοφυλάκιον.

Ὀνομαστικαὶ ἑορταί.—Τοὺς ἑορτάζοντας σεβ. Μ/τας Ρόδου καὶ Λέρου καὶ Καλύμνου [30] ἡ Α. Θ. Π. συνεχάρη τηλεγραφικῶς.

—Τὰς Πατριαρχικὰς προσρήσεις πρὸς τὸν ἑορτάζοντα [29] ἔγκριτον ὁμογενῆ κ. Π. Καραθεοδωρῆ διεβίβασεν ὁ πανοσ. Μ. Πρωτοσύγκελλος.

Ἱερὰ Θεολογικὴ Σχολή. — Ἐν μέσῳ πολυπληθοῦς ἐκκλησιάσματος καὶ μετὰ πολλῆς τῆς ἐπισημότητος ἐτελέσθη ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Ἁγίας Τριάδος ἡ εἰθισμένη πανηγυρικὴ λειτουργία ἐν τῷ ἑορτάζοντι ναϊδρίῳ τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς, προεξάρχοντος τοῦ σεβ. Μ/του Σάρδεων, προέδρου τῆς Ἐφορείας, μετὰ τῶν μελῶν αὐτῆς σεβ. Μ/τῶν Μύρων καὶ Λαοδικείας.

— Παραστὰς κατὰ τὴν λειτουργίαν τῆς Πεντηκοστῆς ὁ Αἰδεσιμολ. Πρωθιερεὺς Βασίλειος Μάρτινσον, καθηγητὴς τῆς Ὀρθοδ. θεολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Τάρτου τῆς Ἐσθονίας, τέως δὲ διευθυντὴς τοῦ Σεμιναρίου Πετρουπόλεως, ἐπεσκέψατο ἀκολούθως τὴν Α. Θ. Παναγιότητα. Ἡ Α. Αἰδ. γενομένη φιλοφρόνως δεκτὴ ἔλαβεν ὡς δῶρον παρὰ τῆς Α. Θ. Π. τὴν φωτογραφικὴν Αὐτῆς εἰκόνα, ὡς καὶ τὸ γνωστὸν περισπούδαστον πόνημα τῆς Α. Θ. Π. *«Σκέψεις καὶ Μελέται»*, ὡς δεῖγμα τιμῆς καὶ εὐλογίας διὰ τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τρῦ ἐν λόγῳ Πανεπιστημίου.

Πατριαρχικὸς Ναός.—Τῷ Σαββάτῳ τῶν Ψυχῶν τὴν θείαν λειτουργίαν ἐτέλεσεν ὁ σεβ. Μ/της Σηλυβρίας.

Ὀφφίκιον.— Σεπτῇ Πατριαρχικῇ ἐπινεύσει, ἀπενεμήθη τὸ ὀφφίκιον τοῦ Ἀρχιμανδρίτου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ΚΠόλεως τῷ ἐν Γαλατᾷ εὐδοκίμως ἱερατεύοντι ἀπὸ ἐτῶν ἱερομονάχῳ Γεωργίῳ Ἀμοιρίδῃ, τῆς χειροθεσίας γενομένης ὑπὸ τοῦ Ἀρχιερατικῶς Προϊσταμένου Γαλατᾶ θεοφιλ. Ἐπισκόπου Ἐλαίας κ. Ἀγαθαγγέλου.

ΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Κανονικὴ ἄδεια. — Ἐπετράπη συνοδικῶς τῷ ἐν Θεσσαλονίκῃ διαμένοντι Σεβ. Ἁγίῳ Ἡρακλείας κ. Φιλαρέτῳ, ὅπως μεταβῇ εἰς Αἰδηψὸν χάριν λουτροθεραπείας.

Ἅγιον Μύρον.—Ἀπεστάλη ἡ ἀναγκαιοῦσα ποσότης Ἁγίου Μύρου τῇ ἱερᾷ Μητροπόλει Δράμας.

Εὐαρέσκεια τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἔπαινος αὐτῆς ἐξεφράσθη ἐπὶ Συνόδου καὶ διὰ Πατριαρχικοῦ πιττακίου τῷ Σεβ. Μ/τῃ Σάρδεων κ. Γερμανῷ διὰ τὴν ζηλωτὴν ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ ἱστορικὴν μελέτην *«περὶ τῆς Ἐκκλησίας τῶν Σάρδεων καὶ τῶν Ἐπισκόπων αὐτῆς»*, ἐκδοθεῖσαν καὶ εἰς ἰδιαίτερον τεῦχος ἐξ ἀνατυπώσεως ἐκ τῆς *«Ὀρθοδοξίας»*.

Ἡ ἐν Ἀμερικῇ ἐκκλησιαστικὴ κατάστασις. —Ἐξ ἐκθέσεως τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς κ. Ἀλεξάνδρου—ἀπὸ 5 Ἀπριλίου ἔ. ἔ.—ἐγνώσθη τῇ Ἐκκλησίᾳ ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς κανονικῶν κοινοτήτων ἀνέρχεται σήμερον εἰς 181 μὲ ἐνδείξεις προσχωρήσεως καί τινων ἄλλων, ὁ δὲ ὁλικὸς ἀριθμὸς τῶν ὑπὸ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν κανονικῶν κληρικῶν ἀνέρχεται εἰς 200 περίπου. Ἀπέναντι τοῦ ὄγκου τούτου οἱ ἀντικανονικοὶ δύνανται νὰ ἐπιδείξωσιν 22 ὑπὸ τὸν Β. Κομβόπουλον, 3 ὑπὸ τὸν Νεαπόλεως Παντελεήμονα, 25 «ἀνεξαρτήτους» καὶ 5 ἀκαθορίστου στάσεως, ἐν ὅλῳ δὲ 55. —Ἡ ἔκθεσις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου παρατάσσει λεπτομερῆ κατάλογον τῶν ὀνομάτων τῶν τε κανονικῶν καὶ ἀντικανονικῶν κοινοτήτων καὶ κληρικῶν, ὁ κατάλογος δὲ οὗτος ἀποτελεῖ καθρέπτην τῆς ὅλης ἐν Ἀμερικῇ ἐκκλ. καταστάσεως.

—Κατόπιν σχετικῶν διαβημάτων ἐπὶ καταγγελίας τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς περὶ τῆς γενομένης ὑπὸ τοῦ ἐκεῖ Ρώσου Μη/του Ἰωάννου Κεδρόβσκη ἐν συλλειτούργῳ μετὰ τοῦ Β. Κομβοπούλου ἀντικανονικῆς εἰς ἐπίσκοπον χειροτονίας τοῦ Κωνσταντίνου Κυρίλλωφ καθὼς καὶ περὶ τῶν τελουμένων ὑπὸ τοῦ ἰδίου παρ' ἐνορίαν ἱερατικῶν χειροτονιῶν, ὁ Σεβ. Μ της Βενιαμίν, πρόεδρος τῆς ἐν Μόσχᾳ Ἱερᾶς Συνόδου, ἀνεκοινώσατο τῇ 1 Ἰουνίου ἐ. ἔ. τηλεγραφικῶς τῇ Α. Θ. Π. ὅτι «ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἀπηγόρευσεν εἰς τὸν Μ/την Ἰωάννην Κεδρόβσκην πᾶσαν κοινωνίαν μετὰ τοῦ πρώην Μ/του Βασιλείου Κομβοπούλου, ὅτι ἡ χειροτονία τοῦ Κωνσταντίνου Κυρίλλωφ ἐκηρύχθη ἄκυρος, καὶ ἡ αὐθαίρετος κανονικὴ παραβίασις ἐτέθη πρὸ ὀφθαλμῶν εἰς τὸν Κεδρόβσκη». Ἐγένοντο σχετικαὶ παραστάσεις ὅπως ὁ Κεδρόβσκης διαταχθῇ ἵνα τοὺς ἐκθέσμως μέχρι τοῦδε παρ' ἐνορίαν χειροτονηθέντας καὶ εἰς δέκα περίπου ἀριθμουμένους Ἕλληνας ἱερεῖς χρησιμοποιήσῃ εἰς θέσεις τῆς ἰδίας αὐτοῦ δικαιοδοσίας, παύσῃ δ' οὗτος χειροτονῶν τοῦ λοιποῦ τοιούτους.

— Καὶ περὶ τοῦ ἐν Ν. Ὑόρκῃ διατρίβοντος Ἀρχιεπισκόπου Νεαπόλεως Παντελεήμονος, ἐκ τῶν ἀρχιερέων τοῦ ἱεροσολυμ. θρόνου, διετυπώθη τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ αὖθις ἡ καταγγελία περὶ διαφόρων παρ' ἐνορίας χειροτονιῶν ὑπ' αὐτοῦ ἱερέων, καὶ ταῦτα παρὰ τὰς δηλώσεις του εἰς τὸν τύπον ὅτι δὲν θὰ χειροτονῇ διακόνους καὶ ἱερεῖς καὶ ὅτι θὰ ἀπέχῃ πάσης ἀναμίξεως εἰς τὰ τῶν ἑλληνορθοδόξων κοινοτήτων τῆς Ἀμερικῆς. Θέλομεν νὰ πιστεύωμεν ὅτι τὴν φορὰν ταύτην θὰ ἀκουσθῇ μία σοβαρὰ φωνὴ ἐξ Ἱεροσολύμων καλοῦσα τὸν Νεαπόλεως εἰς αὐστηρὰν τήρησιν τῆς κανονικῆς τάξεως.

Müdir mes'uli : *Meletios Lukakis*